

B

E

R

U

S

Nummer 1 Årg 3 - 2012

BERUS

Redaktör och ansvarig utgivare: Leif Westrin och Pierre von Rahmel

Tel: Leif. 0708 443301 och Pierre: 0704 566588

Mail: berus@berusmagazine.se

Herpetologisk Tidskrift

Tidskriften BERUS ägs och utges av Leif Westrin och Pierre von Rahmel.

Tidningens syfte är att sprida kunskap och understödja forskning om amfibier och reptiler, samt verka för att dessa djur hålls och föds upp under sunda former i terrariemiljö, samt vidtaga och stödja åtgärder för att bevara och skydda amfibier och reptiler i deras naturliga miljöer.

I BERUS publiceras arbeten om världens amfibier och reptiler i såväl natur och terrarium.

Tidskriften BERUS läggs ut när tid och material finns.

Artiklar, foton, teckningar eller andra bidrag till tidskriften skickas till redaktionen digitalt.

Samtliga foton och diagram som återges i artiklar i tidskriften är av artikelförfattaren om inget annat anges. Författarna äger upphovsrätten till det publicerade materialet och bör tillfrågas om artikeln är aktuell för återpublicering i annan form.

Författarna själva ansvarar för riktighet och sanningshalt i text och bild i sina artiklar som blir publicerade i BERUS .

BERUS is issued by Mr Leif Westrin and Mr Pierre von Rahmel.

The aims of the the paper are to promote a greater understanding for amphibians and reptiles in nature and in terrarium environments; to encourage research; to stimulate the development of sound and healthy techniques to maintain and propagate amphibians and reptiles in captivity, and to initiate and support measures to protect threatened species.

This digitally paper is religiously and politically independent, as well as noncommercial.

Foreign authors are welcome to contribute with articles in the English or German language.

Nummer 1 Årg 3 - 2012

**BERUS Redaktörer (Editors) och ansvariga utgivare:
Leif Westrin & Pierre von Rahmel
Stockholm, Sweden**

Omslag:

Vipera berus, Ågestasjön, Mars 2012. © Leif Westrin

© Pierre von Rahmel

Ledare

BERUS 1 Årg 3 - 2012

Europa har äntligen börjat tina upp efter den kallaste och hårdaste fimbulvintern i mannaminne. Efter att en istidsluk vinter pinat Europa där även många olyckliga människor frös ihjäl i den envisa stränga kylan som till och med fick floden Donau att frysa startade våren med en rivstart redan i februari.

I England, Durham hittade Craig Nicholas Lee de första *Vipera berus* för året lördagen den 18 februari och på söndagen var det dags för Sverige då Peter Magnusson, Linköping den 20 februari hittade en solande huggorm tyvärr inte fotoverifierad (*Ta alltid kamera med er.* Reds anm.) Den låg i en perfekt sydslänt trots att det var någon eller ett par minusgrader i luften, men det var gnistrande SOL!

Den 26 februari hittades äntligen det *första fotoverifierade* exemplaret av vår ädla nordiska *Vipera berus* i Sverige av Daniel Claesson, Kalmar, ordförande i Smålands Herpetologiska Förening. Samma dag hittades även en vilsen padda (*Bufo bufo*) av Jan Erik Johansson, Uddevalla. Den 27 februari var det Stockholms tur då undertecknad fann en fin men mycket lerig huggorm hopkrupen vid en mur undan snålblåsten och jag slog några foton på det varmt välkomna vårtecknet. Sveriges klimat är verkligen omväxlande, natten efter mitt huggormsfynd snöade det ymnigt och temperaturen låg runt 0 grader på morgonen, snön smälte dock snabbt då vårregnet kom. På eftermiddagen klarnade det och den värmande solen kom fram. Men så är det på våren och det är det omväxlande vädret som är en del av charmen med vårt fantastiska Sverige.

Den 4 mars. Våren är definitivt här, dagen började med frost, dimma och minusgrader. Vid Ågesta ropade gröngölingen från ekbackarna och ormvråken jamade i skyn när solen kom fram och värmdes på. Jag hittade min första svarta huggorm för det här året. På vägen mot parkeringen hörde jag det första efterlängttade skogsödleprasslet och såg den bruna kroppen försvinna ner i det torra fjolårsgräset. Näselfjärilarna har vaknat också -Nu är det definitivt vår.

Artiklarna i detta nummer av BERUS är tyvärr bara på svenska fast med engelska bildtexter plus engelsk summary för våra utländska vänner. Detta vårnummer av BERUS går i den alltid för oss vintertrötta svenskar varje år alltid lika förlösande Svenska Vårens och fältherpetologins tecken. Vi presenterar två humoristiska artiklar om äventyrliga exkursioner ut i det vilda för länge sedan i Leif G. Westrins sena femtiotal och de tidiga åren på sextioalet där han godhjärtat och utlämnande kåserar i burlesk stil om sin barndoms lycka och vedermödor i Stockholms då fortfarande riktigt vilda omgivningar och om sin sommarvistelse, en oförglömlig pojkssommar i Det vilda Östergötland då sextioalet var ungt. Mycket nöje önskar vi på BERUS er goda läsare.

Tobbe Helin skriver om sin idoga inventering efter nya sandödlelokaler i västra Sverige och om sina sandödleräddningar och omlokalisering av hemlösa sandödlor i myndigheternas regi från ett hotande vägbygge i modern tid och lite till. Läs och låt er inspireras att gå ut i den friska luften och bli ett med den underbara svenska våren, putsa dina objektiv och håll stövlarna leriga!

En härlig vår önskar vi på BERUS redaktion alla våra läsare.

Spring in Sweden, the first emerged adders this year from the hibernation.

*A Picture of the first photo verified emerged Adder this year in Sweden February 26.
Kalmar, Värnsnäs nature reserve. © Daniel Claesson.*

The first emerged Adder in Stockholm, Ågesta Lake. February. © Leif G. Westrin.

A Picture of the first photo verified emerged Grass Snake this year in Sweden, March 22. Kalmar, Vårsnäs nature reserve. © Daniel Claesson.

An early emerged Common Lizard. March 05, 2012. Ågesta Lake. © Leif G. Westrin.

The Spring is finally here!

En exkursion på våren för riktigt länge sedan.

Av Leif G. Westrin.

Det är strax efter julen 2011, jag sitter och letar i mitt bildarkiv. Ofrånkomligt går tankarna till tider som varit. Jag hittar ett litet nött och kantstött vitt kuvert med negativremsor. Jag kör nyfiket en remsa i filmkannern och där på skärmen framträder en bild av en då mycket yngre *Sven Sandhaag*. Sven är en vän jag känt i över trettio år nu, han var en av de bättre ordförandena som Stockholms Herpetologiska Förening haft under en mycket orolig tid i början av åttiotalet då ett hotande innehavsförbud för reptiler hotade terrariehobbyn och vi ormvänner stod enade mot det hotet, då var herpetologiska föreningar en kraft att räkna med. Då på 70 och 80-talet fanns det fortfarande livaktiga herpetologiska föreningar under Sveriges Herpetologiska Förenings paraply i hart när varje större stad och alla kände varandra, det var en härlig tid. Mer om detta i en annan artikel kanske senare om jag lever och har hälsan.

Sven Sandhaag, Anders Wahlström et al.
©Leif G. Westrin.

Janne hunting a Grass Snake. ©Leif G. Westrin.

Jag skannar vidare och där framträder nästan magiskt på skärmen bilderna från en exkursion till Erstavik arrangerad av Stockholms Herpetologiska Förening och med *Kurt Elmqvist* som exkursionsledare, kanske det var en av hans första i den föreningen. Tidigare hade *Per Lindfors*, när han var ordförande skött den saken med bravur. De som var med då minns väl de legendariska, ibland riktigt dramatiska Öja-resorna till det då riktigt huggormsrika Landsort under hans tid som ordförande på sjuttioalet. Jag lyckas datera de bleknande gula negativremsorna till mitten av april 1983 då min dåvarande fru *Eva Westrin* var med på ett par bilder. Hon bar på vår dotter *Madeleine* då, för nästan trettio år sedan.

Janne have located an Adder and waiting for the group.
©Leif G. Westrin.

Janne Bergman just have found an Adder newly shedded, a really nice one. ©Leif G. Westrin.

Vädret var lyckosamt denna aprildag med strålande sol och utflykten blev en av de legendariska utflykterna. Vi vandrade i samlad glatt pratande tropp mot Kniptträsket och en ung *Janne Bergman* hittade ett flertal huggormar, snokar och skogsödlor på vägen dit. Vår nestor *Ragnar Enderlein* var med den gången och gjorde utflykten till ett minne för livet för oss som hade lyckan att vara med då. Jag minns att han kånkade på en stor 16mm filmkamera med ett tungt stativ och han var märkt av smärta då han gick. Det var en människa som aldrig gav upp trots många motgångar i sitt liv. Han behöll trots motgångarna sin tro på vår hobby livet ut. Han fick visst några snuttar film taget på parande snokar vid snokidet och den intensiva paddleken i Kniptträsket, han var lycklig just då vill jag minnas.

Janne Bergman has caught a nice Adder near the edge of the forest. ©Leif G. Westrin.

My former wife and my daughter in the stomach. ©Leif G. Westrin.

The lunch break at Kniptträsket was awaited. ©Leif G. Westrin.

Eva Westrin and Michael Hooper. ©Leif G. Westrin.

Kniptträsket, lunch break. ©Leif G. Westrin.

Sven Sandhag at Kniptträsket. ©Leif G. Westrin.

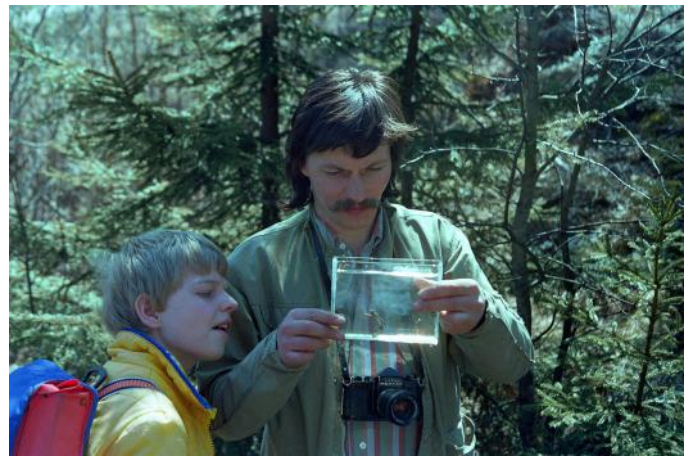
*Our old nestor Ragnar Enderlein looking for newts.
©Leif G. Westrin.*

*Ragnar was in pain and one of the younger took his pack for
a while ©Leif G. Westrin.*

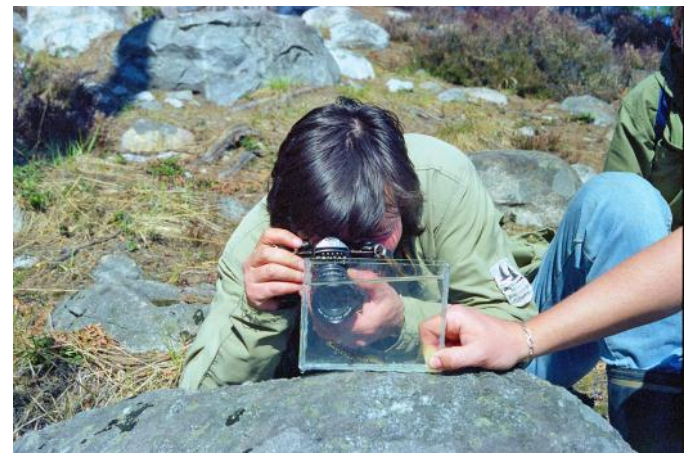
*Triturus vulgaris was common in the water.
Knipträsket. ©Leif G. Westrin.*

*Kurt had a special-aquaria for the newts.
©Leif G. Westrin.*

Smoot Newt. ©Leif G. Westrin.

*Kurt Elmqvist take some pics of a little newt.
©Leif G. Westrin.*

Pierre at Knipträsket. ©Leif G. Westrin.

When the bridge was the breeding Common Toads in full swing. ©Leif G. Westrin.

Pierre is take some pics of the toads. ©Leif G. Westrin.

*Common Toads at Knipträsket (Bufo bufo).
©Leif G. Westrin.*

In Knipträsket the toads is in full play. ©Leif G. Westrin.

*Kurt Elmqvist, Doris Gåvefelt et al 10 years later.
©Leif G. Westrin.*

Jag gräver vidare i gömmorna och hittar en rulle diapositiv från ungefär samma tid på året fast tio år senare. Bilderna är från mitten av april, våren 1993. Jag och *Pierre von Rahmel* hade vandrat från Älta över Erstaviks ängar bort mot Knipträsket, det var strålande sol och lika varmt som på exkursionen tio år tidigare, det var en enorm padd och grodlek i sjön när vi kom fram minns jag. Vi hade kul och tog bilder men Jag kommer fortfarande ihåg smärtan skavsåren mina nya kängor avsedda för de höga Pindosbergen i Grekland gav mig på den vandringen.

En vecka senare var vi med ut på Stockholms Herpetologiska Förenings årliga exkursion till Erstavik och då var inte vädergudarna nådiga. Det regnade och det var kallt med blötsnö i luften, vi hittade ett regnskydd vid en golfbana där vi åt vår matsäck. Jag slog ett par bilder på *Kurt Elmqvist*, *Doris Gåvefält* och *Mikael Lundberg m.fl.* i alla fall trots det bistra vädret.

Njut av de *analog*a bilderna från en tid som ej längre är och tänk på att en ny vår kommer snart.

Mikael Lundberg studying the map. ©Leif G. Westrin.

Summary:

Photo(graphic) negatives depicting a few excursions undertaken by the Stockholm herpetological society in the south of Stockholm, Nackareservatet and Erstavik in the early eighties were found buried in the author's personal archives and are cordially shown. Rare photographic material of the late Ragnar Enderlein are also shown.

Bli medlem du med!

<http://www.tf-amazonas.net/>

Sommarbarn.

Ett litet kåseri av Leif G. Westrin.

En vacker dag i min barndom i början av sextioalet då jag kom hem efter skolan sade min mor att hon ville tala med mig om en viktig sak. Jag undrade naturligtvis vad jag nu gjort! Men det hon sade var något helt annat som hon ville berätta. Hon berättade för mig att hon hade lyckats ordna en plats som "sommarbarn" på landet åt mig, sådant var möjligt på den tiden. Hon hade lyckats genom kommunens omsorg hitta en gård i Östergötland nära den Småländska gränsen som gärna ville ha ett "litet sommarbarn". Hon berättade att vår familj inte hade råd att åka på semester det året men att hon åtminstone ville att jag skulle få en rolig sommar.

The farm in Halsebo. © Leif G. Westrin.

My room in Östergötland when I was a summer child.

© Leif G. Westrin.

Valet att stanna hemma hela den heta sommaren i ett sommartomt Enskede med alla mina kamrater bortresta eller göra något annat var enkel, Det fick bli Östergötland för mig på vinst och förlust. Äventyret för mig kunde nu en vacker dag i början av juni äntligen få sin start. Jag avvinkades av min kära mamma på Stockholms Centralstation och jag skulle via tåg åka ensam till Linköping där värdfamiljen skulle möta upp och vi via rälsbuss skulle färdas vidare mot Åtvidaberg. Större delen av min tågresan var min unga näsa som klistrad mot fönstret där jag såg den svenska femtiotalssommarens underbara gröna landskap passera utanför. Vid Linköping blev det som sagt rälsbuss och väl framme i Åtvidaberg byttes det till bil för vidare färd till gården ett par mil utanför staden.

View of the barn in Halsebo © Leif G. Westrin.

Here I caught two fat female Grass Snakes before I dip into the well. © Leif G. Westrin.

A fat Grass Snake, Natrix natrix. Leif G. Westrin.

Natrix n. natrix, a fat female. ©Leif G. Westrin.

Det hade hunnit bli eftermiddag då vi kom fram till den vackert faluröda gården med sina vita knutar i den lilla byn Halsebo. Jag presenterades för resten av familjen Hallberg och trakterades med ostsmörgås och varm choklad efter min tröttande resa. Gården låg vackert belägen på en liten höjd och på andra sidan den bruna grusvägen låg den stora ladugården flankerat av ett litet vitt svinhus. Gården låg vackert belägen på en liten höjd och på andra sidan den bruna grusvägen låg den stora ladugården flankerat av ett litet vitt svinhus i en sänka och med en gyllene sandslänt bakom. Vad intensivt jag då önskade att någon kunde satt en kamera i mina händer så att jag kunde föreviga mina upplevelser den sommaren, de pengarna fanns inte att tillgå i min familjs lilla kassa då hur mycket min mor än önskat det.

Jag blev inkvarterad på övre våningen av det vackra huset och jag fick förfoga över hela den övre våningen alldeles själv. En veranda vette mot öster och utanför öppnade sig det underbara landskapet av gröna ängar med rödbrun boskap tryggt betande. Min värd sade; Du kan väl gå ut och göra dig bekant runt gården innan vi äter middag och *det* hade jag inget emot. Snabbt kom jag ur resekläderna och klädde mig i mer oömma kläder.

*A Slow Worm Anguis fragilis from Halsebo.
©Leif G. Westrin.*

Halsebo Farm. Leif G. Westrin.

Det visade sig att jag hade fått ynnesten att uppleva ett äkta ”Sörgården” här fanns allt som är förknippat till en sådan. Här fanns kor, kalvar, hästar, grisar, höns, katter och ej att förglömma gårdens hund. Hundens välklingande namn var Sippa och hon var av den trevliga rasen västgötaspets och vi blev kompisar direkt. Hon följde mig i hämlarna då jag såg mig om på gården. Min upptäcktslust och nyfikenhet höll på att sluta med en förskräckelse. Jag fann snart gårdens väldiga dyngstack vid ladugårdens bortre ända och vid en stor

The barn and the meadows beyond. © Leif G. Westrin.

My way to the paradise. Leif G. Westrin.

Halsebo, An old locality for Sand Lizard and the Smooth Snake. © Leif G. Westrin.

A Common Lizard. Leif G. Westrin.

The Common Lizard was common on my favourite locality. Leif G. Westrin.

A pregnant female of the Common Lizard. Leif G. Westrin.

A common lizard in the hand. Leif G. Westrin.

The slope behind the pigsty where my sugar wood boxes or terrariums stood. © Leif G. Westrin.

*A Sand Lizard in my hand, *Lacerta agilis*, male.
©Leif G. Westrin.*

*The pistachio colored underside of the Sand Lizard.
©Leif G. Westrin.*

A nice male of Sand Lizard. ©Leif G. Westrin.

*Here I found my first sand lizards for over fifty years ago. ©
Leif G. Westrin.*

sprucken sten bredvid fångade jag två stora vackra snokar och på samma plats som bonus en riktigt fin kopparödla, alla fick gå ned i påsen, vilken glädje den första dagen, livet lekte!

Här började *min* första riktiga resa som ”forskningsluffare” likt min idol *Rolf Blomberg*, men det visste jag inte då. Det kunde blivit en mycket kort karriär för mig som forskningsluffare då jag utforskade den omfångsrika dyngstacken efter fler ormar balanserade jag på en murken plankan som vad jag såg låg på fast mark. Plötsligt brast den falska plankan under mina fötter och jag fann mig simmande i ladugårdens ”pissbrunn”, den kloka Sippa skällde vilt för att påkalla uppmärksamhet och jag lyckades under viss sinnesnärvaro rädda mig upp på fast mark efter lite simmande och kravlande. Nu stank jag verkligen, snokarnas doft var att betrakta som parfym i jämförelse med min ”våldoft” efter denna vådliga simtur som kunde blivit min död.

Den gången hade jag tur att jag tog saken kallt och att det var tid för kornas mjölkning. Snokpåsen hade jag haft sinnesnärvaro nog för att kasta upp på fast mark när plankan svek mig. När jag pissblöt rundade ladugården såg bonden min belägenhet och sade; *Av med kläderna pojk!* Sedan tog han och duschade av mig det mesta av lorten med vattenslang, vattnet var iskallt minns jag men jag brydde mig inte. Efter detta cyklade jag och sonen på gården ner till den lilla sjön och badade, det gick åt en mängd tvål men stanken gav till slut upp. Min mor ringde under kvällen och undrade hur det gick. Bonden svarade lakoniskt men glatt; *Joo han tog ett uppfriskande bad i pissbrunnen, annars har pojken skött sig väl!*

Here I found my first sand lizards for over fifty years ago, from another angle. © Leif G. Westrin.

Sand Lizard, female. © Leif G. Westrin.

Min start som ”sommarbarn” höll på att sluta vådligt, men den natten sov jag som bara ett barn kan göra. Min upptäcktsiver hade inte stävjats det minsta av gårdagens traumatiska bad. Efter en stadig grötfrukost var jag redo för nya utforskningar av gårdens omgivning. Det tog inte lång tid för mig att hitta en liten grusväg bakom ladugården. Ett par hundra meter från gården gick jag och där fanns en ljungbeväxt vägren med stenrös, gamla rishögar. Den vägrenen visade sig vara ett veritabelt reptilparadis. Redan första dagen fångade jag ett flertal skogsödlor till min stora lycka.

Jag visade bonden min fångst entusiastiskt och bonden som var en förnuftig karl sade; Om du ska ha dem kvar så får du ordna något. Vi gick in på logen och vips hade han hittat två sockerlådor av trä och efter lite letande även två passande glasskivor. I sandbrinken bakom det vita svinhuset fann jag en lämplig plats för mina två burar, den ena för ödlor och den andra för ormar. Jag grävde ut en plan yta och ställde upp de två sockerlådorna med varsin glasskiva ovanpå. Nu hade jag skapat en fast plats och ett brohuvud för min kommande samling. Jag minns hur jag önskade att min ständiga ledsagare i naturen hemma och bästa vän Conny kunnat vara med mig och sett ”underverket” jag skapat i sandbacken. Dagarna som följde gjorde jag samma promenad efter vägrenen och det skulle snart visa sig ge ordentlig utdelning.

En solig men frisk junimorgon gick jag min då vana trogen vägen mot mitt reptilparadis. Jag stannade ett ögonblick för att överblicka morgonens jaktområde då jag såg en grå skugga i ögonvrån. Jag kastade mig efter den och jag tittade förbluffat på mitt fynd. Det var något jag aldrig sett någon gång. Det var en stor grönskimrande ödla med pistagefärgad undersida jag höll i handen. Ingen tid fanns att förlora, jag sprang tillbaka mot min slänt, lyfte ivrigt på glasrutan och släppte in mitt fynd i min ödlebur. Jag gick sedan tillbaka mot fångstplatsen med bultande hjärta. Ett par minuter senare lyckades jag fånga en ödla till, denna gång var det en vackert ljusgrå ödla med prydliga ögonfläckar på ryggen och efter dess sidor. Min lycka var fullständig men vad var det jag funnit?

A female of Sand Lizard, closeup. © Leif G. Westrin.

A nice white spotted female. © Leif G. Westrin.

Sand Lizard, female. © Leif G. Westrin.

Sand Lizard, male. © Leif G. Westrin.

På gårdens övervåning där jag residerade fanns till min glädje ett rikhaltigt bibliotek. Jag hittade en liten bok med jag tror citeringar ur *Sven Nilssons Skandinavisk Fauna* eller om det var originalet, jag minns inte så väl då det var så länge sedan. Jag lyckades med hjälp av litteraturen bestämma att det var *sandödlor* jag lyckats fånga. Ett par veckor senare lyckades jag fånga ett mindre exemplar till i ljungen längs vägrenen. Det var gott om huggormar längs vägrenen, dessa nöjde jag mig med att studera på lagom avstånd.

I Otto Cyréns bok som då var min bibel stod att läsa om att bästa tiden att finna huggormar var tidigt på morgonen sommartid var mellan klockan 5 och 8 på morgonen, något jag bokstavstroende tog fasta på. Jag lydde Otto Cyréns råd till punkt och pricka och det gav mig många fina morgonstunder med naturupplevelser jag aldrig glömmer, för de flesta normalt funtade djur är vakna då allt härligt händer i naturen – *Morgonstund har guld i mund!* En minnesvärd daggfrisk morgon såg jag en vacker ljus huggorm som solade sig med framkroppen vilande på en gammal gärdesgård. En annan minnesvärd morgon fann jag en jättelik grå huggormshona ligga utsträckt i det daggvåta gräset med daggdroppar på kroppen. De gnistrade som

diamanter i den skarpa morgonsolen, det är märkligt hur fast de tidigaste naturobservationerna kan etsa sig fast i minnet.

Jag gick varje dag efter min favoritväg och tittade efter reptiler, en eftermiddag var jag och tittade efter huggormar och ett par meter bredvid platsen där jag infångat sandödlorna fann jag en orm som jag först trodde var en av huggormarna. Den här ormen var blankare i skinnet och jag synade den noggrant. Det var en slätsnok eller hasselsnok (*Coronella austriaca*) som de numera heter jag till slut lyckats finna. Den var lugn när jag lyfte upp den men passade ändå fräckt på att ge mig ett tjuvnyp i handen. Den fick glatt finna sig i att dela plats med snokarna i sockerlådan. Några dagar senare hittade jag till min stora glädje en till hasselsnok som låg och solade bland stenarna runt en telegrafstolpe vid vägen. Skogsödlor var det gott om längs vägen och jag matade mina hasselsnokar med sådana, det skar i hjärtat på mig varje gång jag tvingades göra det minns jag.

Det hade regnat ett par dagar och jag hade tillbringat min tid på kammaren där jag läste och tyckte det var trist att vänta ut regnet trots alla intressanta böcker. Regnet upphörde till slut och förbyttes till en härlig morgon med sol. Ivrig vandrade jag förbi ladugården, jag genade över ängen, ivrig att komma fram och skrämde åkergrödor (*Rana arvalis*) hoppade framför mina genomvåta mörkblå gymnastiskor med vit latexsula i det fortfarande regnvåta gräset. Jag skrämde upp en skogsödlor som oförväget dök ner i en vattenpuss och gömde sig väl synlig på den leriga botten mitt i pölen. Jag fångade den och släppte den strax då jag redan hade skogsödlor så det räckte för mig och mina två hasselsnokar.

A Smooth Snake, Coronella austriaca. ©Leif G. Westrin.

A Smooth Snake, close up. ©Leif G. Westrin.

Jag fortsatte att vandra efter den ljungbevuxna vägrenen och såg endast ett par skogsödlor till plus en vackert himmelsblå huggorm i en rishög där den skyggt försvann. Längst bort i mitt sökornråde fanns en liten sumpig äng med en sydslänt innan vägen abrupt svängde av och det bara var mörk granskog. I det våta gräset där i backen låg en minimal grå brädstump utslängd. Jag lyfte på den och där låg den, min tredje hasselsnok, denna gång en stor vackert ljusgrå hona. Visslande vandrade jag hem mot min sandbacke med mitt fynd dinglande i påsen.

Den sommaren förflöt i lugnt mak, skönt långt, långt borta från röran i Stockholm. Naturligtvis gjorde jag andra saker också, jag hjälpte till på gården och lärde känna alla dess djur. Jag fick åka med ut och hämta in hö och det var spännande då höet lyftes av hässjorna. När höet i hässjornas botten lyftes undan kunde man hitta massor av roliga saker. Möss, kopparormar, en och annan skogsödlor och huggormar. Mössen flydde men ödlorna hamnade i en av mina strumpor. De olyckliga huggormarna slogs tyvärr trots mina enträgna protester till min sorg snabbt ihjäl med högafflarna. En otroligt vacker huggorm med grovt sicksackband blev ihjälslagen under höskörden, jag räddade liket och den fick gå ned i en flaska med formalin.

A black Grass Snake. Halsebo. ©Leif G. Westrin.

Rana arvalis. Halsebo. ©Leif G. Westrin.

*Wild strawberries was the childhood sweets.
© Leif G. Westrin.*

An Adder on the road.Halsebo. ©Leif G. Westrin.

A tiny Adder. Halsebo. ©Leif G. Westrin.

Boyhoods fun. An air gun and a rat from the pigs house.Photo early sixties. ©Leif G. Westrin.

Vi badade ofta i sjön på kvällarna och spelade fotboll i den närbelägna byn. Här sköt vi även med luftgevär, det var riktigt roligt då flera av byns grabbar hade egna luftbössor som de frikostigt lånade ut till mig. Detta var något gårdarnas horder av tjattrande gråsparvar snabbt blev varse den sommaren då vi ”fyllde luften med bly” då ammunitionen ”Diabolo Dogg 4,5 mm” som fanns i snusdosstora plåtburkar med en bild av tuff bulldogg på locket var billigt. När vi sköt slut på de 500 kulorna som de härligt tunga burkarna innehöll fick vi utan frågor nya av grabbarnas fäder som bara tyckte det var skönt att ”de flygande råttorna” decimerades runt gårdarna. De feta råttorna i svinhusen som fräckt hade hål i väggarna ovanför svinhoarna fick som present ett ”blåbär” mellan ögonen av oss då och då, ”rådisen” försvann sedan snabbt och spårlost ner i grismagarna. En värphöna av den ädla rasen *Vit Leghorn* som vådaskjutits av ägarens son med pilbåge fick gå samma väg ner i grisens bottenlösa avgrund och simsalabim, bevisen var borta! Vi hade otroligt kul minns jag även om vi just då inte var så värst snälla mot naturen.

Det fanns ett annat sommarbarn i granngården som kom från Bandhagen söder om Stockholm om jag minns rätt, men vi umgicks endast sporadiskt då jag inte riktigt litade på honom. En dag försökte han sabotera mina ormburar, jag avslöjade honom på plats och han fick göra en snöplig sorti. Hans karriär som sommarbarn avslutades tvärt samma dag då han flippat ur, fått totalknäpp och fångat in ett flertal av grannens hönor med snara och sedan spikat upp dem levande på ladväggen! En timme senare satt han snöpligt på tåget mot Stockholm för att ärelöst tvingas möta sina föräldrars blickar när han kom fram till Stockholm. Det kan tilläggas att han *inte* var välkommen tillbaka, den dagen var definitivt inte hans.

Views of the barn. Halsebo. The picture was taken early seventies. © Leif G. Westrin.

I again visited the farm in Halsebo after about fifty years © Leif G. Westrin.

Jag hittade en av de sista veckorna jag ännu var kvar där en till stor grann sandödlan bland stora stenar ute på en äng där kossorna fridfullt betade, men den lyckades gäcka mig varje gång jag försökte fånga den. Frustrerad såg jag den försvinna in i sitt hål, den lärde sig och den blev bara skyggare varje gång jag försökte smyga på den. Den ödlan hade turen att överlista mig men den ligger etsad i mitt minne för evigt. Sommaren började närma sig sitt slut och det var med saknad jag sade adjö till dessa underbara människor och mitt första riktiga reptilparadis. Jag släppte tillbaka alla djur jag fångat där jag hittat dem förutom en hasselnok till Conny och tre sandödlor åt mig själv.

Oundvikligt kom min hemresedag. Mor i gården hade packat ner min färdskaffning ordentligt med smörgåsar, bullar och hemgjord jordgubbssaft i min väska. Där låg även min samling bestående av en huggorm i formalin, några skinn jag räddat från ihjälslagna huggormar och två påsar med levande djur i form av tre sandödlor och en hasselnok. Vi åkte sedan bil till Åtvidaberg, jag minns att det var en splitter ny engelsk *Ford Anglia 105e*, den med lustigt snedställd bakruta. Jag sade adjö till mitt sommarparadis och jag kramade om alla i familjen som blivit mina vänner denna underbara sommar. Vid rälsbussen mötte en snäll

tant från kommunen upp för att vara mitt resesällskap vidare mot Stockholm, detta skulle visa sig vara min lycka.

Slutligen satt jag på tåget och lyssnade på det sövande dunket från räls-skarvarna, jag somnade till en stund bara för att vakna hungrig och törstig. Jag rotade i min väska, fick tag i flaskhalsen på vad jag trodde vara saftflaskan. Den ordentliga matmodern hade prydligt slagit in båda flaskorna i tidningspapper för att skydda dem. Det fick mig till att göra ett fatalt misstag. Jag tog en rejäl klunk och det var *inte* jordgubbar det smakade, det var *formalin*! Jag spydde som en kalv och som det sved! Min rådiga medresenär rusade till restaurangvagnen och kom snabbt tillbaka med ett par tillbringare fyllda med mjölk.

Hon tvingade i mig så mycket mjölk jag orkade och jag sprang ut på toaletten där jag spydde rätt ner i toaletthålet ut på spåret, sedan tvingade hon i mig resten av mjölken som fick gå samma väg ner på spåret. Under tiden hade ytterligare två tillbringare anlänt till vår kupé. Efter att ha processat dem på samma sätt som de två tidigare kände jag mig bättre. Jag passade på att nästan tömma vattenkaraffen inne på toaletten efter mjölken vandrat sin väg ut på spåret. En gammal farbror med hatt i vår kupé upplyste mig när jag kom tillbaka som fotnot att det var absolut förbjudet att ”*skita då tåget stod inne*” på stationen. Jag kunde inte brytt mig mindre! Jag drack nu äntligen min jordgubbsaft och de två välförtjänta hästköttsmackorna och kanelbullarna försvann i min rensade mages djup. Resan vidare mot Stockholm var problemfri.

Where I found my first Sand Lizard fifty years ago. Mr Alexander Westerström in the background. ©Leif G. Westrin.

We found a Common Lizard at the old locality, Halsebo. ©Leif G. Westrin.

Tåget tuffade in på Centralstationen där min mamma mötte upp. Mitt första herpetologiska äventyr i ”Det vilda Östergötland” var nu över. Det blev en färd med tunnelbanan till Sandsborg och efter en kort promenad var jag hemma på gamla Margaretavägen igen. På morgonen när jag vaknade gick jag över till Conny och överlämnade min gåva. Hasselsnoken var mycket välkommen, jag minns att Connys ögon tindrade som ett barns på Julafton då han beundrade den kraftiga glänsande ormen ringlande i hans händer. Den sensommaren och hösten fick Nackareservatets skogsödlor börja betala sin tribut till Connys nya husdjur.

Mina sandödlor gav mig otrolig glädje i flera år. Jag minns att jag hade fullt upp att göra med insektsfångst åt dem. På vintern vågade jag bara ha dem i övervintring ett par månader innan det blev för kallt på vinden och jag för deras överlevnad tvingades tina upp dem. Det var när det då fortfarande var vinter ett stort problem för mig att hitta mat åt dem. Jag brukade bryta loss murken bark på gamla träd och plockade övervintande spindlar och insekter som jag lade i en glasburk. Jag minns att jag nästan förfrös fingrarna på kuppen. Vintrarna var otroligt och outhärdligt långa och kalla på den tiden. Som tur var lyckades jag lära mina kära ödlor att äta små kulor av köttfärs från pincett. Connys orm trivdes i sitt lilla terrarium i köket och levde även den i flera år.

Att idag bara gå ut och fånga reptiler och groddjur i naturen är inget jag vill rekommendera för unga, för att citera Rolf Blomberg "forskningsluffare", som jag en gång var. Mycket har förändrats, naturen har utarmats på grund av människans egoistiska aktiviteter där hon verkar göra allt för att förstöra alla värdefulla naturområden där djur kan leva genom byggnation mm. Det är numera förövrigt även *i lag förbjudet* att utan tillstånd fånga och ta hem vilda djur i Sverige. De som vill ha en exotisk orm hemma exempelvis har numera lättare än vad vi på den tiden hade att få tag i en sådan då många djur numera uppföds av duktiga uppfödare.

My first beloved sand lizards, early sixties.
© Leif G. Westrin.

My first Smooth Snake Conny got from me
©Leif G. Westrin.

Mitt sommaräventyr i "Vilda Östergötland" jag fick ynnesten att uppleva lade grunden för *mitt* stora herpetologiska intresse. Föga anade jag då att små gröna ödlor skulle ha ett så stort inflytande på mitt liv och att jag långt in i framtiden skulle komma att arbeta för Länsstyrelsen i Södermanland m.fl. myndigheter med att ha hanteringstillstånd och inventera just dessa underbart vackra sandödlor! Jag brukar ofta tänka på mitt för alltid förlorade paradys, där långt borta, djupt i tidens slöjor.

Summary: The summer child.

The author describes his childhood adventures during an unforgettable summer in the wilds of a small village outside the small town of Åtvidaberg in Östergötland humoursly and in a burlesque manner. The above experience was the first outside his native Stockholm and describes some funny circumstances, where he nearly drowned along with his first exciting experiences of catching smooth snakes and sand lizards in the beautiful countryside and the experience of building his first terrariums. A childish prank around the farms is humorously told.

Litteratur:

En bok om ormar, Hecht/Enderlein (1959) Gleerups förlag. Lund.

Ormar i fantasi och verklighet, Otto Cyrén (1934) Natur och kultur. Stockholm.

Slut.

© Reptilia, tidskrift för Svenska Herpetologiska Sällskapet

REPTISITE.SE

The screenshot shows the website's layout with a navigation menu at the top: **Hem Startside**, **Forum Reptiforum**, **Bildgalleri Bildarkiv**, **Köp & Sälj Annonser**, **Faktablad Hantering**, **Medlemsidor Logga in här**, **Kontakt Kontakta Oss**, **Prenumeration Köp eller förnyas medlemskap**, and **Information Information - Regler**.

The main banner features a green tree frog with the text: **Vill ni synas här?**

Below the banner are three advertisement boxes: **FIRST REPTILES** (Tillbehör för reptiler!), **Herpers Choice** (Tillbehör för alla terrariumdjur, terrarier, foder och djur. Undervisning och föredrag), and **Agria** (Djurförsäkring) with contact info: Tel: 020-88 88 88, Fax: 08-588 421 80, Öppet vardagar 08:00 - 20:00.

A navigation bar contains: **HUR GÖR JAG**, **FÖRETAG**, **FÖRENINGAR**, **REPTILMÄSSOR**, and **BRA LÄNKAR**. Below it is a link: **Hur gör jag och Tips och Trix.**

The **Välkommen till Reptisite** section includes a small image of a snake and the text: **Först vill vi välkomna dig till en helt ny Reptilportal och vi hoppas du finner Reptisite trevligt, men för att en sida ska vara bra och trivsamt krävs att alla hjälper till, är det något som bör ändras, var inte rädd för att säga till.**

The **INLOGGNING** section has input fields for **Användarnamn** and **Lösenord**, a checkbox for **Kom ihåg mig**, a **Logga in** button, and links for **Glömt användarnamn/lösenord?** and **Registrera**.

Ett hem för oss herpetologer

Välkommen in!
Peter Andersson

Sandödlan, en fridlyst naturresurs.

Av Tobbe Helin

28 BirdLane Bracebridge, ON

P1L 1J1Canada

Sandödlan: Utseende, utbredning och förekomst

Sandödlan, *Lacerta agilis*, finns i stora delar av Europa och österut i Asien. Sannolikt vandrade den in till Skandinavien under den postglaciala värmeperioden, som varade mellan 7000 till 500 år f.Kr, via en landbrygga mellan södra Sverige och Jylland och spred sig då norrut. Fram till början av 1900-talet, då var Sverige fortfarande ett öppet land vilket man kan se på fotografier från Halland, Bohuslän och Dalarna. Nu har dessa områden till stor del återplanterats med träd och blivit olämpliga för sandödlan. De senaste 20-30 åren har antalet kända förekomster minskat med ungefär 40%. I Dalarna har sju av tio kända lokaler försvunnit sedan 1970-talet. I de norra delarna av utbredningsområdet i Sverige, har sandödlan en fragmenterad utbredning. Sandödlan är robust och har speciellt under våren en mycket tydlig könsdimorfism. Hanarna blir gröna under parningstiden och honorna är grå eller bruna. Honan har längre klor på frambenen än på bakbenen, hanen har ett större och kraftigare huvud, men det är karaktärer som man även finner hos många andra ödlearter. Med lite träning så skall det inte vara några problem att skilja den från skogsödlan. I Sverige finner man den i södra Sverige upp till Dalarna, där den har sin nordgräns. Den lever ofta i kolonier och där den finns kan den ofta vara talrik. I Skåne kan man hitta den lite "överallt" där miljön är lämplig. En kort beskrivning av sandödlans miljö är: väl-dränerad mark, låg och sparsamvegetation och mycket sol-sken. Den längsta sandödlan jag hittat var en hona som mätte 23 cm. I samband med att jag flyttade till Dingle så blev jag intresserad av de fynd som finns i *Gislén & Kauri*; Uddevalla, Tanum och Strömstad. De var några och 100 år gamla och låg i museisamlingar i Lund, Uppsala och Stockholm

Skee banvall 2009. © Tobbe Helin.

Skee banvall 15.5.2009 Här är Skee banvall norrut mot Strömstad. En av de bästa lokaler för sandödlan som jag någonsin stött på. © Tobbe Helin.

Idag är alla Sveriges grod- och kräldjur mer eller mindre fridlysta, av reptilerna var sandödlan och haselsnoken fridlysta redan innan Sverige gick med i EU. Jag tror att alla arterna blev fridlysta till följd av en konvergens inom EU, och inte för att huggorm, vanlig padda eller mindre vattenödlan är sällsynta eller hotade i Sverige. Att fridlysa alla arter med samma stränga skydd tycker jag var tokigt, men antar att det

kanske var ett konvergensbeslut inom EU? Det är trots allt en skillnad i behov av fridlysning mellan vanlig padda och gölgröda. Ingen regel utan undantag, och man får ta lite grodrom och kläcka i ett akvarium i studiesyfte. Vissa arter, som sandödlan, hasselsnok och grönfläckig padda är rödlistade, dessa får man inte ens vidröra utan tillstånd från Länsstyrelse eller Naturvårdsverket.

Nog om detta. I början av 80-talet en vacker försommardag hade jag turen att få följa med doktorand Mats Olsson, numera professor vid University of Sydney, till södra Onsalahalvön. Den dagen började riktigt bra för där hittade vi ganska snart sandödlor och den första som vi fann var grå och vi könsbestämde ödlan till en hona. Något senare hade den ömsat skinn och var nu en vackert grön hane. Så kan det gå. Efter att ha bott i Göteborg under ganska många år flyttade jag till Dingle våren 1994. Två år tidigare hade Naturskyddsföreningen givit ut "Sveriges ormar, ödlor och ormar" av Ahlén, Andrén och Nilson. Där kunde man se att sandödlan var påträffad lite överallt i södra Sverige, bland annat en kvarts bilresa från Dingle. Det var mycket goda nyheter för mig.

Två riktigt gröna sandödlor. ©Leif G. Westrin.

Sandödlans närmaste släkting är smaragdödlan. © Tobbe Helin.

Sandödlan, hane. Lilla Uttervik. ©Leif G. Westrin.

Hans-Olof Axgren går längs banvallen vid Oxtorp. En av de lokaler som jag hittade efter 2005, då jag återupptäckte sandödlan i norra Bohuslän. © Tobbe Helin.

Kontakt med offentliga institutioner

Nu var det både spännande och hög tid att sätta igång med att åter spåra upp sandödlan i norra Bohuslän. Tre av fynden var som sagt gamla, men ArtDatabanken hade färskare fynd från mitten av 1980-talet och framåt. Jag tog kontakt med museerna och ArtDatabanken, men det var ingen större framgång. Riksmuseet i Stockholm var det endamuseet som svarade, och det var ett mycket kort svar. ArtDatabanken svarade att

sandödlan är en rödlistad art och att information om artens utbredning och förekomst i landet bör hanteras mycket varsamt.

Jag fick inte veta något som jag inte redan visste, och jag visste i stort sett inget. Jag tänkte inte just då i brådskan och ivern på att det bara var att låta Länsstyrelsen ge mig access till all data på ArtDatabanken om berörd art. Professor Göran Nilson hade vänligheten att ge mig snabb hjälp och skickade mig en kopia på den inventeringsblankett från 1986 som låg till grund för fynden från gården Backa i Mo socken, strax utanför Dingle. Det var en av bröderna Andersson som skickat in rapporten. Jag for till gården och knackade på och träffade Tage eller Erik. (Jag tror att det var Erik som bodde på gården, och hans bror Tage bodde i Munkedal (Tage hade skickat in rapporten)). Miljön runt gården var lämpad för skogsödla och huggorm, men ej för sandödla. Jag gick till det igenvuxna potatislandet som nämndes på inventeringsblanketten, men fann bara knähögt gräs. Ett stycke från Anderssons hus låg det hus där de sett 5-6 sandödlor solat sig i en vedtrave, men där fanns inga ödlor. Jag besökte platsen tre gånger men återvände tyvärr tomhänt och lite besviken. Området domineras av gran och saknar sand och morän och det har nog inte funnits sandödla här ens då det var trädritt. Fotografier från början av 1900-talet visar att Bohuslän, liksom många andra platser i Sverige, var i stort sett kalavverkade.

Hanarna är vackert gräsgröna på våren. ©Leif G. Westrin.

Honorna är skyddstecknade och smälter väl in i underlaget. ©Leif G. Westrin.

Summer Mix 09 087. Fredrik Andersson står vid järnvägen mellan Skee och Strömstad, nära Drivnäs. ©Tobbe Helin.

Tobbe med ödlespö 5.6.2011 Den senaste lokalen som jag hittat i norra Bohuslän. Honan hittade jag i slänten till höger och Hans-Olof Axgren. ©Leif G. Westrin.

Inventeringen

Under mitten av 1980 kom det in rapporter från hela landet till Zoologiska Institutionen i Göteborg. Sannolikt kontrollerades få av dessa uppgifter, men nu finns de överförda till ArtDatabanken som om de verkligen var och är fynd av sandödlor, långbensgroda och lövgroda. I Jennie Niesels Rapport 2007:86 Inventering av sandödlor, *Lacerta agilis*, i Västra Götalands län 2006-2007 finns flera av dessa med. Tyvärr. Lilla Edet, Lödöse och Hisingen är ett par platser som mycket väl kan ha populationer av sandödlor, men som aldrig blivit kontrollerade. Men de finns tyvärr med i ArtDatabankens register som fynd av sandödlor.

Södermanlands Länsstyrelse tog för några år sedan hjälp av två privata herpetologer från Stockholm som anställdes och det gav riktigt bra resultat i ett flertal nya lokaler för sandödlor. (Leif Westrin och Mikael Norström, Reds. anm.)

Sandödlor, hona. ©Leif G. Westrin.

Sandödlor, hona. ©Leif G. Westrin.

Fortsatt fältarbete

Jag åkte upp till trakterna kring Tanum och Strömstad åtskilligagångar, gick längs den gamla banvallen på olika sträckor som såg lämpliga ut - hittade inget. Inte ens en huggorm. Under tiden så höll jag igång på mitt jobb på Naturbruksgymnasiet i Dingle och förekom flitigt i media i olika sammanhang med grod- och kräldjur, och man kan säga att jag genom publiciteten blev en ganska känd person. Lokalt i alla fall. Det senare skulle visa sig mycket betydelsefullt. Sandödlorna gick det dock trögt med, men jag lyckades under tiden få till en grodtunnel mellan Uddevalla och Rotviksbro.

Undrens tid är inte förbi

Onsdagen den 27 april 2005 kom jag hem, efter en lång och hård dag på jobbet. Jag tittade igenom e-mail och såg att ett hade rubriken "Ödleproblem". Det var från Peter Steen på Daftö camping, som ligger just i kanten av Strömstad. Han skrev att ett par av de norska gästerna sett ödlor runt husvagnen, och de hade faktiskt ogillat dessa djur till den grad att de bytt plats. Peter hade även lyckats ta en bild med sin mobilkamera som han skickat med i e-målet. "Ja, ja. Det är väl ett par skogsödlor som irrat omkring" tänkte jag, och öppnade bilden. Bilden var gigantisk, stor som en bioaffisch. Jag rullade ner och såg en brun svans, och tänkte att det är säkert skogsödlor och sedan blev det plötsligt helt illgrönt på skärmen och jag utbrast: "Herrejävlar - sandödlor!"

Det var inte en sandödlor, det var två hanar som låg sida vid sida. Nu förvandlades den mediokra onsdagen till en riktig högtidsdag! Ett snabbt telefonsamtal till Bohuslänningens lokalreporter i Tanum, Ann-Katrin Eklund. Jag berättade att jag har precis sett en *zoologisk sensation* och vi bestämde träff på Daftö camping

Den 5 juni 2011, Hans-Olof Axgren häller utkik efter en sandödla, på en lokal i norra Bohuslan, som smet under stenen till vänster i bild. © Tobbe Helin.

Holkedalen-Ödlornas nya hem. 5.6.2011. © Tobbe Helin.

23.4.2009 Personerna bakom omlokaliseringen av sandödla från Skee till Holkedalen. Från vänster i bild syns Jennie Niesel Länsstyrelsen i Mariestad, Claes Andrén m.fl.

Hans-Olof Axgren i Holkedalen 5.6.2011. © Tobbe Helin.

En nykläckt unge av sandödla. ©Leif G. Westrin.

En halv vuxen sandödla. ©Leif G. Westrin.

följande morgon vid 9-tiden. Jag räknade med att det skulle vara lagom varmt en halvtimma senare med gynnsamt väder. Hon lovade att ta med en av tidningens duktiga fotografer.

Sandödlan på förstasidan

Fredag 29 april 2005 pryddes Bohuslänningen av en jättelik, grön sandödlehane med ett uppspärrat gap. Tidningen distribueras från Stenungsund till Strömstad skulle jag gissa, och det dröjde inte länge förrän läsare hörde av sig till mig och berättade att de också hade sandödlor på tomten. Först ut var Elsie Johansson som bor rakt öster om Daftö och efter henne så fick jag ett e-mail med bild från Johnny Gravander vid Skee. Dessa tre lokaler ligger nästan på en rät linje i ost-västlig riktning. Inom loppet av ett par dagar så kände jag nu till tre lokaler. Hela området kring Strömstad har riklig förekomst av sand, grus och morän. Tallen är vanligaste trädet och området är fortfarande tämligen öppet. Dessutom så skiner solen ofta här, molnbildningen är ringa och det är gynnsamt för äggutvecklingen.

Elsie och Rune bor i ett hus som faktiskt ligger inne i tallskog, på den välskötta tomten fanns det gott om sandödlor. Vid ett tillfälle så var jag där tillsammans med Jens-Petter Brastad från Norge och han kunde utan svårighet ta många och fina bilder på ödlorna, som var i stort sett tama. När jag kom tillbaka efter ett år mötte Elsie mig och sa: "*Nu är vi inte kompisar längre, vi har skaffat katter*". Och föga överraskande, jag hittade inte en enda sandödlan. När Hans-Olof och jag träffade henne i juni 2011 så berättade hon att hon sett en av katterna komma bärande på en ödlan. Katter gillar att fånga ödlor och de kan på kort tid så gott som utplåna en hel sandödlepopulation.

En vacker hona i buskarna. ©Leif G. Westrin.

*Sandödlan, hane 28 april 2008. Lilla Uttervik
©Leif G. Westrin.*

Överlämnande av fältdata

Efter att ha hittat ytterligare ett par lokaler kontaktade jag Dr. Sven-Åke Berglind vid Länsstyrelsen i Karlstad tillika artkoordinator för sandödlor i Sverige, och han i sin tur upplyste mig om att Jennie Niesel höll på med en inventering av sandödlor i Västra Götalands län. Jennie jobbade vid Länsstyrelsen i Mariestad. Med stor glädje, och illa dold stolthet, överlämnade jag mina fynd till Jennie och från Lars Sjögren vid Länsstyrelsen i Göteborg fick jag dessutom ersättning för arbete och resor.

Upptäckta för att utrotas

För sandödlorna som levde sina lugna liv längs banvallen norr om Skee, blev lyckan kort. Här skulle den nya och breda E6:an fram, den mer än hundra år gamla banvallen där sandödlorna levde, skulle helt enkelt rivas. När jag först kom hit så letade jag mest runt familjen Gravanders hus, där hade de en liten ladugård och stall samt en paddock. Här hittade jag en del sandödlor, främst ungdjur. Jag gick även ett stycke norrut

längs banvallen, men vände strax åter, då jag inte såg något här (eller om det var för varmt och jag kände mig trött?). Detta skulle senare visa sig vara ett misstag av mig att ge efter för tröttheten. Hade jag fortsatt norrut så hade jag sett att banvallen där vilade på en mur av stora stenblock och här fanns det gott om sandödlor. Det var också denna sträcka där jag tillbringade den mesta tiden med att fånga de ödlor som senare omlokaliserades till Holkedalen.

Inventering med dagspressen

Den 9 maj 2009 gjorde Strömstads Tidning en liten grej om sandödlor och det resulterade genast i tre nya lokaler. Journalisten Karin Holmvall har även med en bild som visar den gamla banvallen hur den såg ut i närmare etthundra år. Utan dagspressen hade jag inte känt till så många lokaler som jag gör idag.

Inventering med Google Earth

Att inventera med hjälp av Google Earth går också bra, jag har suttit här i Bracebridge i södra Ontario och tittat på bilder från rymden över området kring Strömstad och hittade ett som såg intressant ut. Den platsen besökte jag tillsammans med Hans-Olof Axgren den 5 juni 2011. Det var sent på dagen, sent på säsongen och alldeles för varmt. Men vad spelar det för roll när två ”ödle experter” är på väg? Det tog inte många minuter förrän jag hittat den första honan och en stund senare hittade Hans-Olof en hane. Honan hade just lagt ägg.

Dyrbar information?

Vad gör man nu när man hittar hotade arter? För mig har det blivit lite av ett dilemma. Jag tycker att det är intressant med djur och natur och jag har lagt ner en massa tid och pengar på att leta efter sandödlor och även hittat nya lokaler. Jag skulle gärna kunna skicka in en rapport till ArtDatabanken men har ännu inte gjort det då jag tidigare tyckt att det är så himla krångligt att logga in, söka och hitta fynd och arter. Det andra skälet, som är det som gör att jag väntat med att skicka in uppgifter, är att det för närvarande finns felaktiga uppgifter där med stor sannolikhet vanlig skogsödlor rapporterats som sandödlor. Jag förstår att det inte är lätt för de som arbetar på ArtDatabanken att kontrollera alla uppgifter som kommer in, och sandödlan är visserligen rödlistad, men inte tillräckligt sällsynt eller hotad.

Fortsatt inventering

Glädjande nog skall Strömstad och Tanums kommun inventera både sandödlor och hasselsnok under 2012. I Tanum har inga fynd gjorts under senare år. Jag har besökt en del platser men utan resultat. Sannolikt finns sandödlan någonstans inom även denna kommun.

Omlokalisering

De ödlor som jag infångade längs banvallen norr om Skee, togs till Nordens Ark, där de förvarades en kort tid i väntan på att ett hägn skulle färdigställas i Holkedalen. Ödlorna skulle släppas i ett hägn för att testa om det gick att anpassa dem till att stanna på platsen. Samtidigt som jag fångade ödlor så arbetades det intensivt med att röja lokalen från vegetation för att skapa en lämplig miljö för ödlorna. Jennie Niesel arbetade intensivt och effektivt under denna tid med ärendet. Mats Lindqvist vid Vägverket, miljöchefen Jan-Erling Ohlson i Strömstad och Niklas Egriell från Norconsult och inte minst Crister Larsson vid Nordens Ark som skötte alla ödlorna, hade säkert både långa och bråda dagar för dessa ödlors skull. Allt detta för ett litet kräldjur, blott två decimeter långt, prasslande bland gräs och örter, hålla tillgodo med det lilla och dra sig undan då vintern kommer. Man kan se det som en omtanke, att vi idag även ibland bryr oss om det lilla och obetydliga.

Till sist

Hotade arter i Sverige förtjänar kanske lite uppmärksamhet men det finns tyvärr inget stort intresse för det. Inte ens vargen går säker, hur skall då sandödlan kunna få resurser? Men det är naturligtvis uppmuntrande att det nu finns projekt runt om i landet som arbetar med hotade djurarter och både berguv och havsörn får väl ses som två lyckade exempel på detta. Om man gjorde en rejäl satsning på inventering av sandödlor i Sverige, så skulle man säkert hitta dubbelt så många platser och lokaler jämfört med vad man känner till idag. Tanum och Dalsland har idag inga kända fynd och där tror jag att det finns goda chanser att hitta sandödlor. I Dalarna finns mindre än tio lokaler som dessutom är av lite äldre datum. En noggrann inventering mellan Mora och Rättvik skulle säkert kunna resultera i 10-20 nya lokaler. Låter det lite optimistiskt? Jag tror inte det, med tanke på att Bohuslän var en vit fläck i hundra år, och idag kan man se runt tjugotalet fynd på artportalen. Dessa fynd gjordes i stort sett under bara ett par år. I slutänden har ett naturvårdsavtal på 50 år upprättats för den plats i Holkedalen dit ödlorna blev omlokaliserade. Under sommaren 2009 arbetade Linda Karlsson och Maria Olsson från Zoologiska institutionen, Göteborgs Universitet med en uppföljning. Linda Karlsson har skrivit ett examensarbete för naturvetenskaplig masterexamen i biologi: *Omlokalisering av sandödlor, Lacerta agilis, - effekter första säsongen*. För er som vill besöka lokalen så ligger den längs väg 176 mot Strömstad. Efter att ha passerat Starekilen så kommer en skylt mot Holkedalen. Två år senare har lokalen hämtat sig riktigt bra och markvegetationen återkommit, den 5 juni 2011 hittade Hans-Olof Axgren en hona som nyss lagt sina ägg. Jag hoppas och tror att Holkedalen, med lite tillsyn och skötsel kan bli en alldeles utmärkt lokal för sandödlor för många generationer.

Slut.

Hona av sandödlor som nyligen deponerat ägg. Holkedalen. 5.6.2011. © Tobbe Helin.

Tropikföreningen AMAZONAS

PRESENTERAR: !

EXPO MITT 2012

Se massor av djur och kanske hitta ditt eget!

-Tävla med Lin stora snigel, fina priser!

Miss a inte årets tävling på Expo Mitt: -Sveriges största snäcka 2012

EXPO MITT är en köp- och säljmässa för tropiska djur som t.ex. ormar, ödlor, amfibier, insekter, spindeldjur m.m, plus tillbehör. **Välkomna och ha riktigt kul!**

Plats/Exhibition hall: [Sala Folkets Park](#)

Öppetider/Opening hours: Lördag/Saturday 28 april, 11.00 - 16.00

Inträde/Admission: Vuxna/Adults - 60,00 SEK, Barn/Children (7-12 år/year) - 20,00 SEK

Gratis parkering i anslutning till Sala Folkets Park / Free on-site parking next to the exhibition hall

De första äventyren.

Ett lätt humoristiskt kåseri av Leif G. Westrin.

Lite om var och hur vi bodde då jag var barn.

Att i minnet resa tillbaka till perioden femtiotalet och de första åren av sextiotalet är för mig som att resa till en annan planet med helt andra spelregler, en plats i tiden som jag lämnade för mycket länge sedan. Gamla Enskede strax söder om Stockholm var på femtiotalet en idyll men samtidigt ett segregerat samhälle. Jag är inte bara herpetolog, jag är i byggbranschen också, gillar gamla hus och måste bara berätta lite om husen. Jag bodde mina tidigaste år i ett hyreshus som låg på Margaretavägen 49 i Gamla Enskede. Huset som var ritat av *Victor Bodin* och byggdes anno 1909 var ett vackert tegelhus av engelsk radhustyp, de husen var de första av den typen som byggdes i Sverige. Det hus min familj bodde i var vackert slätputsat i ockragult med klassiskt stukat rött tegeltak. Huset saknade då centralvärme och enda uppvärmningen var vad en kakelugn i rummet och svart Husqvarna vedspis av gjutjärn i köket kunde ge. Väggarna var dåligt isolerade och på vintrarna när vi eldade på i vedspisen dröp fukten på de kalla vitmålade stenväggarna i köket och i ”rummet” bakom ett förhänge i det stora köket min bror Roland och jag delade. I vattenkranen fanns bara kallt vatten för oss. Vi vår familj tvingades dela den uppvärmda toaletten med grannen på nedre botten.

The Enskede School, my old school ©Leif G. Westrin.

The Enskede School, my old schoolyard. ©Leif G. Westrin.

På vintrarna då det var kallt stod en fotogenlampa i fönstersmygen som husvärden ställt där och den brann dag och natt. Glömde grannen på nedre botten vars uppgift var att hålla elden vid liv i lampan *frös muggen*. Gubben Andersson som var en fyllbult av rang, specialiserad på billig vinfylla, han var konstant törstig på *Vino Blanco* som då var Systembolagets billigaste vin med konsekvent lös mage hos gubben som följd och han lade då egoistiskt sina behov på isen i muggen utan att städa efter sig. Naturligtvis ”glömde” gubben att hålla elden vid liv!

Min mamma var naturligtvis den som var tvungen att slå hål på isen, få fyr i lampan och städa upp skiten efter gubben. Det var att såga ved i källaren varje dag och bära upp veden för min mor och för oss ungar om vi ville få någon värme på vintern. Vintrarna var som jag upplevde det alltid svinkalla på den tiden. I början av sextiotalet kastades vi bryskt ut ur paradiset då husen lyxrenoverades och blev radhus åt de bättre bemedlade, *då* gick det bra att dra in centralvärme! Min familj flyttade till höghuset vid Kärrtorp, min

mamma var överlycklig att det fanns varmt vatten i kranarna och ett riktigt badrum där men för oss barn var det som en förvisning från den karga miljön vi kallade hem.

Hyreshusen vid Margaretavägen var omringade av villabebyggelse, missförstå undertecknad rätt nu då jag som fotnot här kan nämna själv med min familj bodde en stor del av det ljuva 80-talet i en stor villa i Bromma med ormar och allt pinad av ständigt ökade oljekostnader. Många husägare är idag ägda av banken mer eller mindre hela livet, ja det är andra tider nu och det är inte lika märkvärdigt att vara villaägare idag som då.

Vi ungar på Margaretavägen upplevde det i alla fall ”*som om vi stod under belägring*” och detta var något vi arbetarungar från de barnrika hyreshusen märkte av med all tydlighet nästan varje dag vid våra oundvikliga konflikter med de ”*fiina*” villaungarna och då främst i skolan där dessa levde med illusionen att de var smartare än oss arbetarungar. Min mor uttryckte till oss då hon tröstade oss när vi kom hem från skolan och var ledsna med ett alldeles eget ord, hon sade med eftertryck; -Att de var ”*fismärkvärdiga*” skitungar bara och att vi pojkar från arbetarbostäderna var minst lika klipska om inte mer. Hon hade rätt för vi levde inte med några *überillusioner* i vår krassa verklighet. Sverige var segregerat på den tiden, mer om detta i min kommande biografi. Skolan som förövrigt ritades av arkitekten GA Nilsson och uppfördes under åren 1915-1923 är magnifik.

Margaretavägen 49. Photo early seventies. ©Leif G. Westrin.

Margaretavägen. Photo early seventies. ©Leif G. Westrin.

Den vackra och slottlika Enskede skola ligger granne med Margaretaparken mitt i Gamla Enskede i södra Stockholm. Det är en mäktig byggnad putsad i brunockra med skolgården påminnande med lite fantasi om en borggård. Samme arkitekt har även ritat Örby Skola och den är närmast en kopia av Enskede skola fast lite mindre. Jag brukar nu i vuxen ålder gärna åka till Gamla Enskede för att promenera med mina kameror. Ett besök vid min gamla vackra skola som nu är pietetsfullt nyrenoverad är då obligatoriskt för att slå några bilder på den härliga arkitekturen.

Mina första äventyr i skog och mark bland djur och allt.

Min fascination för naturen och all dess skönhet kom nog till mig med modersmjölken. Jag minns inte mycket av mina tidigaste år men min mor berättade att jag började plocka blommor till henne så fort tillfälle fanns ända från den dag jag kunde stå på två ben och jag älskade att höra fåglarna sjunga utanför vårt hus redan som liten när jag fortfarande lekte med hink och spade. Jag lär ha frågat min mamma vad det var som sjöng så vackert. Hon svarade att det var talgoxen som sjöng, jag frågade naturligtvis hur en ox kunde vara uppe i trädet, hon skrattade och sade att de heter bara så de små liven. Jag minns fortfarande att jag även då kunde höra göken gala uppe i den då fortfarande vildvuxna gamla Margaretaparken innan livet skulle utarmas överallt. Att få höra göken ropa där är nog en otänkbar sak idag!

My first experience of nature, a small puddle in Margareta-parken with mosquito larvae. ©Leif G. Westrin.

Swedish Spring Flowers. ©Leif G. Westrin.

Chaffinch and great tit singing beautiful. ©Leif G. Westrin.

The legendary Ödledammen, now replaced by the Globe. © Leif G. Westrin.

Happiness, a little Smooth Newt in the hand in the Spring. ©Leif G. Westrin.

The big newts we used to call King Lizard. ©Leif G. Westrin.

Min mamma var klart bekymrad över att jag ibland inte ville leka och stoja runt som alla andra pigga ungar på den då barnrika Margaretavägen i Gamla Enskede. Min mor sade ofta; *Ut i friska luften och lek med de andra barnen* vilket jag gjorde, men jag hade och har aldrig senare haft problem med att uppleva saker även ensam i naturen. Jag hade precis samma åkomma som den då kände svenske upptäcktsresanden *Rolf Blomberg*. Jag hade ”*myror i brallorna*” och jag kunde ”försvinna” hela dagarna i Svedmyraskogens djup eller bara sitta och upptäcka allt liv bestående av mygglarver mm som då fanns i den närbelägna Margaretaparkens små vattensamlingar på det lilla berget. Ja allt upplevdes av mig som mycket större när man var liten på det tidiga 50-talet.

Min älskade mor brukade varna mig när jag var riktigt liten för ”*farliga ormar*” i skogen för att försöka stävja mitt konstanta försvinnande in i grönskan och bara vara ”borta”. Det skulle få oanade konsekvenser. Jag lyssnade, god lyssnare som jag var redan då och blev faktiskt riktigt ormrädd på kuppen. En positiv sak med detta var att jag lärde mig att tänka mig för *innan* jag satte ner fötterna, en då förvärvad egenskap som jag skulle få stor användning av senare i livet, då jag skulle komma att vandra på platser *få* vill beträda. Min ormrädsla skulle senare i livet transformeras till ett lidelsefullt intresse för dessa misskända djur.

Min naiva tidiga barndom skulle abrupt komma att ta slut, jag minns med full klarhet ännu denna dag min första skoldag i slutet av augusti då, jag minns av någon anledning att rönnbären blivit röda i Margaretaparkens rönnar. Jag minns att min mor tog mig i handen och att vi promenerade upp för Handelsvägen mot Enskedeskolan. Jag hade turen att få en snäll fröken, hennes namn var *Dagmar Ölmin* minns jag, frid vare hennes minne. Hon var en människa som ägde verklig äkta empati, hon brydde sig om *alla* i klassen, även naturdrömmare som undertecknad, något jag aldrig kommer att glömma! Jag glömmmer *aldrig* de som gjort mig gott och ej heller de som gjort mig ont! -Sådan är jag!

Great Crested Newt. © Leif G. Westrin.

Happiness for the boys, the first Newt. ©Leif G. Westrin.

Alfabetet lärde jag mig snabbt och min läshunger gjorde sig snabbt påmind. Jag hade tidigt börjat mina läsövningar hemma i min styvfars boxningstidningar *Rekordmagasinet* och *The Ring*, det var den litteratur som fanns till förfogande i mitt hem. Jag stavade stakande bokstäverna han visade samtidigt som han ivrigt gestikulerande berättade om tungviktsboxningens legender. Han gav mig samtidigt entusiastiskt nyttig handledning hur man hanterade översittare, något som jag fick stor användning av i skolan och även då och då senare i livet.

Min första herpetologiska erfarenhet var att vi grabbar på Margaretavägen brukade fånga vattenödlor (*Triturus vulgaris*) eller *Lissotriton*! som de arma kräken tvingas heta nuförtiden i den legendariska *Ödledammen*. Vattenödlor, vilket vi tyckte var kul att fånga antingen med håv eller bara händerna. De gick även att meta med en fastknuten *dabbling* eller *dhaabl*, då rätt och slätt på Enskede-slang för daggmask på en rev av björntråd ”lånad” från morsans sylåda. Vattenödlorna greppade masken girigt och sedan var det

bara att hala in dem försiktigt. Vattenödlor fanns att fånga även vid ”Kattängarna” som låg i närheten av nuvarande Högdalens industriområde. Där fångade vi i diken på våarna stora blanka svarta vattenödlor (*Triturus cristatus*) och dessa kallade vi ”kungsödlor” Numera kallas de liten och stor vattensalamandrar för att det ska låta lite internationellt men det är exakt samma djur som omtalas fortfarande. Naturligtvis visste vi att det inte var några ”riktiga” ödlor för sådana kallade vi ”landödlor” och de naturens underverk hade ingen av oss vid den tidpunkten i våra unga liv ännu sett.

Ödledammen som var en av från början två branddammar i kanten av en grusås är nu begravnen djupt under Globen. I dammen fanns förutom ”ödlorna” även abborre och mört som vi metade. Där låg även vår speedwaybana med andra ord ett riktigt pojkparadis. Dammen var en oemotståndlig lockelse för oss grabbar trots att vi var strängt ”i vite av livrem” förbjudna av våra föräldrar att vara där. Vi badade där och lekte med egenhändigt gjorda flottar.

Det höll på att bli min allt för tidiga död när jag ramlade av en av flottarna, plurrade och sjönk som en sten då jag ännu inte lärt mig simma. Jag minns ännu det gröna skimret som mjukt omsvepte mig då jag sjönk obevekligt ner i djupet. En av de äldre grabbarna grep mig rådigt i håret och drog upp mig likt en våt kattunge! Tack min okände räddare om Du läser det här, det är tack vare din rådiga och osjälviska insats du kan läsa det här!

A nice newt in the ditch © Leif G. Westrin.

A nice Dolomedes. ©Leif G. Westrin.

Det fanns riktigt stora syltburkar på den tiden i våra mammors skafferier och de ”lånade” vi av våra stackars morsor. Riktiga akvarier var det bara det ”fina folket” som hade, skrytet om det fick vi ofta höra i skolan från de märkvärdiga ”villaungarna” som hade riktiga akvarier med guppys och svärdbärare hemma. För oss vanligt fattigt folk blev det morsans syltburkar och de tjänade oss väl. De fick bli akvarium i köksfönstret för våra ”ödlor” som vi matade med sönderklippt daggmask, vilken de åt med förtjusning. Efter ett par veckor brukade vi hålla tillbaka dem därifrån de kom.

Stockholms Stadsbibliotek visade sig till min glädje ha en välfylld filial i Enskede Skola. Det fanns en liten ungdomsavdelning och en stor avdelning för vuxna som jag bara inte kunde låta bli att smita in till. I början blev jag resolut visad tillbaka till ungdomsavdelningen men då bibliotekarien såg mina bokval när jag för ”femtiofte” gången smitit in tänkte hon om och ordnade ett bibliotekskort för vuxna speciellt till mig.

Här öppnade sig paradiset för mig. Jag upptäckte *Brehm-Djurens Liv*, riktigt tunga böcker på alla vis för späda pojkar att bära hem i skolväskan. Jag fann *Ormar i fantasi och verklighet* av *Otto Cyrén*, nu började det hända saker. Jag läste med skräckblandad förtjusning om sandhuggormar, kobror och mambor. Min av min ömma mor inlärda ormrädsla hade levt på lånat tid och nu var snart dess tid över.

A Common Lizard a lot like my first one I caught.
©Leif G. Westrin.

A Common Lizard, Kärrtorps IP, Nackareservatet.
©Leif G. Westrin.

A Common Lizard, female. Nackareservatet.
©Leif G. Westrin

The red belly of a Common Lizard in Spring.
©Leif G. Westrin.

We found common Lizards fairly common around the Hammarbystugan. ©Leif G. Westrin.

A common Lizard basking in the sun near Hammarbystugan.
© Leif G. Westrin.

Då jag, min bror och mina kamrater var på väg till Triangelparken försedda med en ny fotboll såg jag en illgrön affisch för *Djungelolja* i Färgaffärens fönster som satte fart på mina *myror i brallorna*. På kvällen samma dag gick jag ivrigt till biblioteket och frågade bibliotekarien om hon visste vem *Rolf Blomberg* var och om han skrivit något. Bibliotekarien tittade på mig med road blick och sade; *Hmm... Blomberg, ja ja kom med här!* sade hon, gick med avmätta steg och anvisade mig till hyllan med reseskildringar. Den hyllan hade jag passerat många gånger ovetande om dess skatter på min väg till hyllan för zoologi.

Här fann jag härliga böcker av upptäcktsresande som Sven Hedin och Sten Bergman men jag lånade slutligen hem en bok av *Rolf Blomberg*. Jag minns tyvärr inte vilken men den natten sträckläste jag. En ny fantasieggande värld med ångande djungler, jätteormar och rytande jaguarer öppnade sig för mig. Oj det här var annat än de små "ödlor" vi metat upp ur Ödledammens gröna djup. Min mor kom in till slut och släckte lampan, envis som jag var kunde jag inte sluta läsa utan fortsatte i min ficklampas alltmer tynande ljus ända till batteriet dog.

Jag invigde Conny, min bästa vän och likt mig naturintresserad och därmed betraktad som lite udda likt mig själv i Rolf Blombergs spännande värld. Han gjorde ett besök på biblioteket och lånade sedan hem boken jag nyligen lystet läst. Vi satt nästa morgon hemma i hans mors kök och bestämde på stående fot att nu skulle vi bli upptäcktsresande eller forskningsluffare likt Rolf Blomberg och vi skulle fånga reptiler, något varken han eller jag hade någon erfarenhet av eller ens hade sett i levande livet. Conny var ett år äldre än mig och hade lite mer erfarenhet om det där med *var* man kunde hitta natur.

Here I found my first snake at the edge of Söderbysjön in te early sixties. ©Leif G. Westrin.

My first snake was a grey male like this snake. ©Leif G. Westrin

Connys far hade ett par gånger tagit med sin lille son på pakethållaren då han cyklade och fiskade och Conny hade klokt nog memorerat vägen till vårt paradis. Conny hade en liten padda i ett pyttelitet gammalt akvarium på en bänk i köket. Den matade han med myrägg berättade han glatt. Paddan hade han fångat vid den senaste fisketuren, jag minns att jag var otroligt imponerad av hans då ovanliga husdjur och bara ville ha en likadan. Conny sade; *Vi ska gå till Hammarbystugan, där finns de och farsan har sagt att det finns riktiga ormar också!*

Det var en lång väg att gå med korta pojksteg, förbi Skogskyrkogården och över Kärrtorp och efter Kärrtorp där Nackareservatet började, det blev sedan en stärkande skogspromenad några kilometer till Hammarbystugan som låg vid Söderbysjön. Jag vill minnas att Connys och min första expedition inte gav något resultat i form av hittade reptiler men vi hade kul, vilket gav mersmak. Vi nallade "negerbollar", ja de smarriga chokladbollarna fick fortfarande heta så på den tiden! i Hammarbystugans servering. Vi hade turen och kom undan med det, de var riktigt goda minns jag.

Det skulle dröja ett par månader till innan jag en het junidag lyckades fånga mitt livs första skogsödla i sällskap av Hasse, en lika naturgalen kamrat från Margaretavägen. Vi hade letat djur hela dagen och var törstiga och trötta då plötsligt en skogsödla likt en blixtr sprang över stigen strax före vi kom fram till Kärrtorp där numera Kärrtorps idrottsplats ligger, men då på den tiden var det bara ett stort hygge med tuvor och småbjörkar. Då när ödlan blixtrade över stigen försvann all vår trötthet och alla våra sinnen vaknade!

En fotbollsräddning och ödlan var min. Med skrapade armar stod jag där med mitt livs första skogsödla, *Lacerta vivipara* som de hette vackert på den tiden, de skulle i framtiden byta namn till det betydligt fulare namnet *Zootoca vivipara*, vilket mina unga ögon i varje fall då slapp läsa. Aldrig hade jag i mitt unga liv skådat något så vackert då jag beundrade dess eldröda undersida. Min ödla hade oturen att förlora sin svans som låg sprattlande på stigen likt en sårad kålmask. Ödlan fick gå ned i min rutiga gymnastikpåse och vi vandrade hemåt ivriga att dela vår lycka med Conny. Conny blev naturligtvis ”eld och lågor” över vårt fynd. Mitt möte med min första orm skulle dock min iver till trots dröja ända till nästföljande år.

Min ödla fick bo i ett enkelt terrarium som jag med viss möda snickrade ihop i träslöjden. Jag minns att den höll mig fullt sysselsatt resten av sommaren med att fånga småkryp åt den, den åt bra och en ny svans växte ut. En manipulativ och avundsjuk klasskamrat ljög, tjtade och hotade till sig den och den dog sedan hemma hos honom naturligtvis. Jag sörjde förlusten djupt och han fick betala sin lögn och sitt sociala krångel med ”en box på snäckan” det vill säga en snabb vänster på den falske vännens näsa som jag då förnöjt kände mjuknade under mina knogar, vilket genererade ett ”bra bölande” för den som undrar.

A large female of Grass Snake. Dammtorpssjön 1970th
© Leif G. Westrin.

My beloved three frog Sugis was eaten by my first Natrix in the Early sixties ©Leif G. Westrin.

Jag hade dock tur för strax efter förlusten av min älskade ödla den sommaren hittade jag till min tröst en ”kopparorm” (det var kopparödlans vanliga namn på den tiden) *Anguis fragilis* en eftermiddag vid Hammarbystugan. Den matade jag med daggmask vilken den åt med god aptit, daggmask var något vi hade gott om då Conny och jag plockade metmask på nätterna i villaträdgårdarnas gräsmattor och rabatter där vi ibland blev utjagade av galna hundar och gubbar med salthagel, masken sålde vi med viss förtjänst till sportaffären. Överskottet av plockad *dhaabl* som inte blev sålt räckte mer än väl till min lilla kopparödla och *Khoote* som Connys alltid hungriga tama igelkott hette, där gick det mesta ner. På menyn stod förutom *dhaabl* fiskrens, fällfångad råtta mm och som dessert fick han en gång en överkörd lång huggorm som smidigt och snabbt försvann ner i Khootes djup.

Mycket mask gick även åt till Connys tama skata med det välklingande namnet *Krax* som jag en vår efter en vådlig klättring högt upp i en av Enskede idrottsplats björkar brutalt kidnappat strax före hans då blåvita vingpennor vuxit ut. *Krax* var fylld av hyss och flög snart ogenerat runt i kvarteret och hoppade in genom öppna fönster och väl inne stal glatt vad han kom åt. En gång flög han in i Connys morsas kök och hoppade

*European tree frog, Hyla arborea. Fyledalen.
©Leif G. Westrin.*

*The old stone wall as my first snake disappeared into the.
©Leif G. Westrin.*

*The slopes of Ulvsjöberget, Nacka Nature Reserve.
©Leif G. Westrin.*

Adder, Vipera berus. ©Leif G. Westrin.

*Outside a hibernacula for Natrix natrix. Nackareservatet,
Photo early seventies. ©Leif G. Westrin.*

Ulvsjön. Nackareservatet. ©Leif G. Westrin.

rätt ner i stekpannan där han vildsint trampande i det heta stekflottet girigt stal en fläskbit som han tappade på mattan då han fördrevs ut ur köket av Majas sopkvast.

De flesta i kvarteret älskade busfröt trots allt hyss förutom några få surpupper som hotade att slå ihjäl honom om han så bara mökade hos dem. Krax hade dock en beskyddare i form av min styvfar och han deklarerade kort att; *-Den som rör skatan får med den här att göra* och höll upp en grov höger, stor som en mindre julskinka under näsan på den värsta gnällaren som då teg undergivet och blev lite blöt i kalsongerna, han fick dessutom stå ut med våra pojkflin. Krax fick leva vidare, nu under styvfarsans trygga beskydd. Krax sov varje natt i ett gammalt körsbärsträd utanför Connys fönster hela den sommaren men sedan började han umgås med andra skator och försvann på sensommaren.

A playful Magpie but not Krax. © Leif G. Westrin.

A nice hedgehog but not the beloved Khoote. ©Leif G. Westrin.

Efter en lång och kall vinter kom äntligen våren. Jag minns att det var en klar aprilmorgon då jag sprang hem till Conny. Han satt utanför porten på stentrappan och såg otroligt hemlig ut med en stor cigarrlåda i knät. Jag frågade vad han gjorde och han visade med andakt lådans innehåll: Det var en livs levande snok! Han berättade att han och sin far varit och fiskat och han då lyckats fånga den. Jag skådade underverket som låg under cigarrlådan av Conny nödtorftigt tejpad glasskiva. Han ville då vara hemlig *var* han fångat den. Jag misstänkte starkt att han fångat den vid Söderbysjön minns jag.

Påskan var sen det året och den inföll långt in i april. Vädret var vackert då jag startade min enmansexpedition till Söderbysjön. Jag hamnade till slut vid Söderbysjöns södra vik. Jag såg då något som fort var på väg mot vattnet. SNOK! Nu blev det en vild dans runt en björk bland vitsipporna innan giriga pojkhänder kunde gripa den. Jag hade äntligen lyckats fånga min första ”Doftare” (Vattensnok *Natrix n. natrix*), och den doftade verkligen. Det var en stank som genom min ännu ofördärvade pojknäsa ”nästan fick mina inälvor att vända sig ut och in” men tro inte att jag släppte greppet om den nyfångade dyrgripen för det! Den lyckades smörja ned mig duktigt med sina exkrementer, men jag brydde mig föga, jag var lycklig. Min snok spelade sedan död då jag stolt i brist på påse bar den i handen hela den långa vägen hem till Margaretaavägen i Gamla Enskede där jag segervisst visade den för Conny. Väl hemma gick det åt mycket tvål för att mota den härliga doften av *Perfume de Natrix!*

Hemma fick snoken bo i ett gammalt läckande litet rostigt akvarium jag köpt för ett par kronor av mina maskplockarpengar på Stenborgs Zoologiska i Kärrtorp. Den lyckades redan den första natten rymma och mörda ”Sugis”, min älskade lövgroda, (*Hyla arborea*), inköpt för en femma på Zoologiska Importen på Hornsgatan i Stockholm, ett härligt ställe för oss grabbar där allt från apor till ödlor fanns att beskåda och till salu. Obegripligt i alla fall hur min doftare lyckats bryta sig in i terrariet där *Sugis* bodde, lyfta på täckglasen och sedan ringla vidare, kanske var min bror inblandad på något sätt. Min bror och jag hade ett komplicerat förhållande, vad jag minns slogs vi för det mesta till min mors stora sorg men blev någon av oss angripen DÅ stod vi som en!

Snoken hittades sedan tidigt på morgonen i sängen av min mor som bryskt och vilt kverulerande med här onämnbare ord återbördade den till naturen genom fönstret på andra våningen. Jag sprang desperat och riktigt arg ner för trapporna bara för att maktlöst få se mitt livs första egna snok krypa in i en cementerad mur utanför. Jag vägrade att gå till skolan, jag satte mig och väntade ut den, efter många timmar kom den ut och jag lyckades fånga den. Min mamma som oroligt sett mig sitta blickstillta tålmodigt väntande brukade ofta berätta historien för andra och hon kunde svära på att jag lockat ut den på något mystiskt vis. Jag fick hur som helst inte behålla den efter den vådliga rymningen utan jag gav den till Conny som jag minns glatt tog emot den.

På grund av min formidabla läslust bodde jag mer eller mindre på biblioteket där jag en dag upptäckte den nyinkomna bok som helt skulle förändra mitt liv (*Hecht / Enderleins* bok), den hette rätt o slätt "En Bok om Ormar", och vars lockande kolorerade framsida pryddes av två färggranna ormar. Jag lånade hem boken, och följande morgon lyckades jag övertyga min goda mor om att jag var *såå* sjuk och måste stanna hemma från skolan och dess självpåtaget "normala" (suck!) mobbare och plågoandar. Man var självklart onormal och galen om man gillade något så äckligt som ormar! Denna vackra vårdag som förövrigt var en av de bättre i mitt unga liv, sträcklästes boken från pärm till pärm. Författaren *Ragnar Enderlein*, en person som senare i livet skulle bli min goda vän är nu sedan många år bortgången.

View of the Ulvsjön. © Leif G. Westrin.

A. Grass Snake basking near the waterfront of Ulvsjön
© Leif G. Westrin.

Min kamrat Conny och jag, som sagt tidigare lika ormgalen han, hade med cykel börjat utforska Stockholms södra omgivningar i början på sextioalet och då speciellt Nackareservatet, vars klippbranter och ängar då fortfarande var mycket ormriska innan anläggandet av golfbanorna vid Söderbysjön och Dammtorpssjön senare skulle ändra allt. Ulvsjön speciellt var då i slutet av femtioalet och i början av sextioalet fortfarande mycket snokrik och man kunde med lite tur få se ett flertal snokar samtidigt rinna ner för berget, kasta sig ut för den brådstörtande branten i fria luften, och sedan med ett plums försvinna ner i Ulvsjöns svarta vatten. Hammarbystugans omfångsrika dyngstack producerade varje år mängder av snokungar, nog att kunna försörja alla sjöar runt om. Följande dag efter jag läst boken drabbades också Conny av samma "sjukdom", och vi fick några upplevelserika dagar i Nackareservatet där vi formligen sög i oss den solnistrande våren bland ormar, ödlor, paddor och grodor mm. Skolan fick vänta.

Min första huggorm (*Vipera berus*) fångade jag i ett stenröse ovanför Dammtorpssjön. Den var helt kol svart med lysande röda ögon och imponerande grov minns jag. Jag tog den resolut i svansen följande *Otto Cyréns* tydliga instruktioner. Det blev en hiskelig dans då ormen var väl uppvärmd av den gassande vårso len, den sprattlade vilt åt alla håll och nådde nästan upp till handen innan jag äntligen lyckades få ner den i min gymnastikpåse och det utan att lyckas bli biten.

I smyg inkvarterades den sedan i en låda under min säng eftersom jag inte fick ha ormar hemma efter den dråpliga snokrymningen tidigare. Min mamma observerade snart att mina aktiviteter under sängen inte

*A nice Grass Snake near the waterfront of Ulvsjön.
© Leif G. Westrin.*

The Ulvsjöberget, locality for all the three Swedish form of snakes. © Leif G. Westrin.

Mating Grass Snakes. ©Leif G. Westrin.

A faking Grass Snake. Nackareservatet. ©Leif G. Westrin.

*A little Adder near the waterfront of the legendary Ulvsjön
©Leif G. Westrin.*

*A Moor Frog, *Rana arvalis* and a lot of eggs.
Nackareservatet. ©Leif G. Westrin.*

stämde riktigt. Hon frågade naturligtvis mig vad jag hade under sängen, hon lyfte fram lådan och frågade vad det låg i den och jag svarade frankt; *Ingenting!*

Hon lyfte locket och sade; *En snok!! Jag har ju sagt till dig att du inte får ha ormar hemma!* Jag ser då huggormen ligga där på botten av lådan pryddigt ihoprullad likt en ”svart kanelbulle”. Hon greppade plötsligt ”bullen” dristigt med vänster hand, hon öppnade sedan köksfönstret och den yrvakna huggormen fick göra samma luftfärd som den tidigare olyckliga snoken ut i mörkret. Den här gången var ormen ohjälpligt borta då det var kväll och mörkt som i en kolsäck ute. Jag sade sedan lakoniskt till henne; *Det där var en huggorm!* Min mor sade; *Vad det än var så är den ute nu!*

Det gick ett par dagar och jag fick en otrolig historia till livs berättad av Conny. Han berättade att hans mamma hade varit till mjölkaffären och handlat, på vägen hem hade hon mött en grov svart ilsket väsande huggorm mitt på gångvägen, hon hade gallskriket och av skräcken tappat båda kassarna med stora bruna mjölkflaskor som ljudligt gått i kras och vitfärgat asfalten. Huggormen hade sedan oberörd krälat vidare in i en trädgård på den ”fina” sidan av vägen, vad som hände sedan med den förblir okänt. Hon kom hem, ilsken som ett bi och gav Conny en rejäl avhyvling och det hjälpte föga att han försäkrade att *han* var oskyldig till ormens existens. Hon hade senare beklagat sig för min mor men hon låtsades klokt nog inte veta något om någon huggorm och bäst var nog det.

A Common Frog, Rana temporaria. ©Leif G. Westrin.

Common Toad, Bufo bufo. ©Leif G. Westrin.

Gubben på Stenborgs Zoologiska i Kärrtorp tipsade mig om att det fanns ett stort akvarium billigt att köpa i Bagarmossen hos en familj. Terrariet var över en meter långt och en tia fattigare bar jag och Hasse Wikström hem det till Margaretavägen och det var långt och tungt att gå från Bagarmossen men som sagt det gick. Akvariet kom hem helt och hamnade på mitt bord vid sängen. Min mor föll snart till föga och jag fick med viss tvekan lov att ha huggormar och snokar hemma efter min försäkran att de inte kunde rymma.

Rymma ja, jag minns väl en gång på Margaretavägen då jag tagit hem halva skolklassen för att stolt förevisa min stora vattensnok jag hade i mitt terrarium. Alla tittade nyfiket in genom glasrutan, ingen såg någon orm, jag öppnade terrariet och lyfte på allt, ingen orm stod att finna. Den har rymt sade jag och klassen vände efter min order med ungdomlig iver ”upp och ner” på hela lägenheten tills det såg ut som efter en hård husrannsakan av Gestapo eller någon annan sjuk polisstyrka som grislikt trampat runt. Möbler vältes brutalt, lådor drogs ut och tömdes på sitt innehåll rätt ut på golvet, sängkläder låg trampade på golvet. Ingen snok stod trots hård letning att finna och frukostrasten närmade sig naturligtvis alldeles för snabbt sitt slut, vi tvingades ge upp vårt sökande efter rymlingen.

Vi sprang tillbaka till skolan och jag tänkte att; *-Jag hinner städa innan morsan kommer hem!* Lektionerna slutade och jag gick hem för att städa upp röran efter oss och kanske hitta rymlingen innan min mor skulle

komma hem. När jag kom hem möttes jag av en stridslysten mor i dörren, just *den dagen* gick det bra att komma hem tidigt från jobbet! Hon frågade ilsket varför jag ”*totalt ramponerat hela lägenheten*” och jag svarade lågmäلت; att ”*snoken rymt*” och min mor slog en blick mot snokterrariet på bordet i vårt rum. Hon ropade ilsket; -*Den ligger ju där!* Där i terrariet, på en sten låg nu snoken fridfullt ihoprullad och solade sig som om inget hade hänt för den hade trots all kalabalik *inte* rymt utan funnits i terrariet hela tiden, brorsan kom hem vid ett för honom absolut fel tillfälle och vi tvingades tillsammans trots hans protester om orättvisa ta reda på röran efter den misslyckade förevisningen.

En tidig vår i början av vår karriär som ”*ormfångare*” hade Conny och jag fångat ett flertal huggormar som vi burit hem. Då fångade vi huggorm lika aningslöst som då vi fiskade utan att tänka. Vi visste inte då att naturen var en ändlig resurs utan trodde att ”*det kommer snart en ny*” där vi fångat, vi hade väldigt fel, men det var som sagt andra tider då. I Connys hus fanns en gammal tvättstuga från seklets början med ett stort sarkofagliknande stenkar värdigt en farao i husets tvättstuga som ingen använde där han hade sina huggormar ett par veckor innan vi släppte ut dem igen. Karet var kallt och klart otrevligt för våra fångar, det insåg vi trots vår ringa ålder och satte in lämplig åtgärd.

A Moor Frog. © Leif G. Westrin.

Moor Frogs in Söderbysjön. © Leif G. Westrin.

Conny sprang hem på frukostrasten varje dag solen lyste och tog med sina bara händer upp det ringlande knytet av huggorm ur deras kyliga sarkofag och lät dem ogenerat njuta av solen på husets stentrappa. Detta gick bra flera dagar ända tills grannfrun bråttom kom ut på trappan en morgon och nästan steg rätt ner i ett veritabelt berg av solande grov huggorm. Hon fick naturligtvis panik och skrek som en ”*stucken gris*” men hon hade inte värre chock än att hon kunde vända på klacken och rusa in till Connys mamma och högljutt klaga hysteriskt. Huggormarna fick snabbt lämna sitt hotell och återbördas i naturen där vi hittat dem.

Conny hade en dag lånat hem den härliga boken *Ormar i fantasi och verklighet* av Otto Cyrén och han hade bläddrat fram en sida om hasselsnok (*Coronella austriaca*). Han var helt uppspelt och sade exalterat; -*En sån här måste vi bara hitta för det är en kramorm precis som boaormarna borta i Sydamerika*. Jag frågade begeistrat; -*Vad äter en sådan då?* Conny svarade med viss försiktighet i rösten; -*Ödlor! Neej utropade jag då jag då var helt ödlefrälst*. Conny som var smart lirkade mig med; -*Den kanske kan matas med möss!*

Den våren letade vi resultatlöst efter den mytiska hasselsnoken i Nackareservatet, den gäckade vårt unga fångstbegär hur vi än letade men vi såg och fångade mycket annat. Grod och paddleken var enorm i Söderbysjöns vikars inre då på våarna strax efter islossningen och lade en närmast prekambrisk ljudmatta över nejden. Vår dröm om en hasselsnok skulle dock infrias den sommaren, men på ett sätt vi då var ovetande om. Det skulle bli en orm och ödlesommar jag sent skulle glömma då jag fick en oförglömlig sommarupplevelse i ”*Det vilda Östergötland*”, mer om detta i en annan artikel.

*Old Ågesta bridge at Magelungen late sixties.
© Leif G. Westrin.*

Conny with toad, Knipträsket early sixties. © Leif G. Westrin.

*Conny shooting toads with its double 8, Knipträsket.
© Leif G. Westrin.*

*Spawning common frogs, Rana temporaria in Knipträsket.
© Leif G. Westrin.*

Knipträsket. ©Leif G. Westrin.

*Kopparormstorpet, near Fisksätra, late sixties. Conny are
looking after Slow Worms. © Leif G. Westrin.*

A bunch of Slow Worms under a flat stone.
© Leif G. Westrin.

A Slow Worm among last year's leaves © Leif G. Westrin.

A Slow Worm in the hand a child's happiness.
© Leif G. Westrin.

Dammtorpssjön, eastern cove, early sixties, a Beaulieu double-8 film camera in the foreground. © Leif G. Westrin.

Now the trees planted all over the meadow where I found my first Adder. at the Dammtorpssjön. The picture was taken early seventies. © Leif G. Westrin.

An Adder basking in the sun. Nackareservatet. © Leif G. Westrin.

Det var våren efter finfolket flyttat in på Margaretavägen och vi flyttat till Kärrtorp då jag fick lära mig läxan hur ett rejält huggormsbett smakar. Jag hade flera stora huggormar och snokar i mitt nya terrarium som akvariet från Bagarmossen nu förvandlats till. Jag lekte ogenerat och vårdslöst med en stor grå huggormshona jag ansåg ”tam”, de dumheterna botade hon genom att ”*uppfostrande*” begrava sina långa gifttänder djupt i mitt pekfinger. Bettet var hårt och en av de långa tänderna lossnade, den sabellikta krökta vassa gifttanden satt fast förankrad kvar i mitt pekfinger med en stor gul gnistrande droppe gift runt om bittstället, först kändes det bara som ett getingstick men *sen* blev det andra bullar.

Det bettet var det värsta bett jag någonsin varit med om, det värkte, jag kallsvettades, blev svimfärdig och spydde som en kalv, det blev en ofantlig svullnad, armen blev smärtande tung och svartblå. Efter krångel hos den för *mitt* ärende ointresserade och okunniga skolsköterskan i Kärrtorps skola (Numera Kärrtorps gymnasium) tvingades jag själv efter hennes ingivande *gå* ett par mycket långa kilometer till en vårdcentral i Björkhagen! Jag kom efter min ofrivilliga långpromenad backe upp och backe ner äntligen fram till Björkhagen. Jag stapplade svimfärdig in på Björkhagens vårdcentral och det första jag gjorde var att dubbelvikt vomera (kräkas) på mattan i receptionen. Då det fanns intelligent folk *där* blev det ambulans för mig i ilfart med sirener och allt, jag hamnade till slut på Kronprinsessans Lovisas Barnsjukhus på Kungsholmen där jag förblev i två långa trista veckor.

My first Adders in Kärrtorp. Early sixties. ©Leif G. Westrin.

View from the apartment in Kärrtorp over the way I did when I was snake bitten. The health center was in the high-rise in the distance. © Leif G. Westrin.

Min vilda bror bar efter att min mor blivit nervös ut mitt huggormsterrarium till balkongen och lade naturligtvis inte på locket ordentligt. Resultatet blev att några av de största huggormarna tillsammans med en stor padda (paddan förblev dock på balkongen) påpassligt rymde, de grova huggormarna formligen dropade ner för grannarnas balkonger på sin väg mot friheten, *då* blev det ett himla gnäll i huset ska ni veta! Jag var lyckligt ovetande om kalabaliken i Kärrtorp trygg men svullen i min sjukhussäng, skönt var det trots värken!

Vår var det nu och löven började slå ut på träden, nu längtade jag bara ut till våren. Läkaren begrep hur jag kände och hade godheten att sjukskriva mig i hela två veckor från skola och allt. Conny blev lämpligt ”sjuk” han också då. Han och jag bodde nästan i skogen de veckorna, de bästa det året i slutet av april med grod och paddlek, skogsödlor fann vi i hart när varje stubbe och det blev ormlätning för oss mest hela dagarna. Det här hände långt innan Nackareservatets örtrika ängsmarker förvandlades till golfbana. Vi hade kul, körde moped trots att vi inte hade åldern inne helt, vi sköt ogenerat med pilbåge och luftgevär också i skogen, man kunde göra det relativt tjafsfrött på den tiden. En ren drömvår för oss vilda naturgalna förortsgrabbar. Det var en oförglömlig ledighet som en grov huggorms vassa tänder skänkte oss, ödets vägar är underliga ibland.

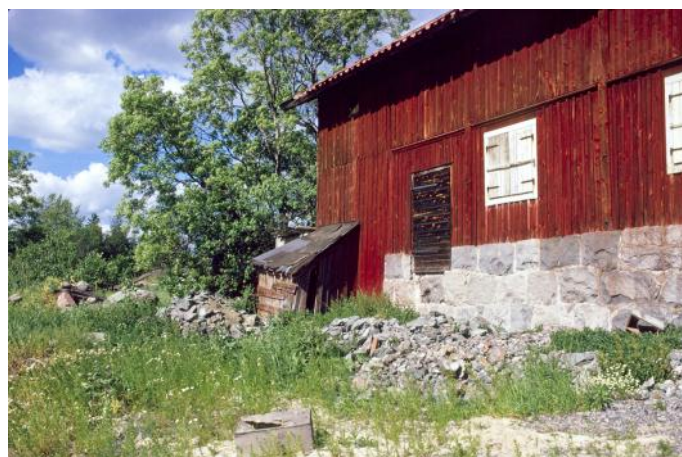
De tidiga åren fortsatte Conny och jag att utforska omgivningarna runt Stockholm per cykel. Vi började tidigt i mars, vi cyklade i snömodden till Hammarbystugan och Söderbysjön. Att cykla i snö och på isbelagda vägar var tungt och rent av livsfarligt nästan, men vi kunde offra allt för att se vårens första skogsödlor eller huggorm. Jag minns fortfarande då Conny och jag cyklade med full fart nedför en fortfarande isbelagd backe långt borta då vi var på väg hem från Knipträsket långt ute vid Erstavik.

Conny höll takten och ”måste” bara dra på allt som gick och jag hängde på. Det gick naturligtvis ”åt helvete”, cyklarna släppte naturligtvis falskt sitt grepp i det hala väglaget och vi for handlost ut i terrängen. Jag gjorde en prydlig buklandning värdig ”en nedskjuten B52:a” under andra världskriget. Vår fångst hade varit lyckosam och jag hade en liten påse med ett par skogsödlor hängande runt halsen för att kunna ha båda händerna på styret, båda de fina ödlorna miste svansarna vid landningen minns jag. Jag minns att jag bara kände vreden växa inom mig över Connys brådska nerför isbacken och att ”storsmockan” låg i luften men då jag såg att ödlorna hade överlevt lugnade jag ner mig.

Det blev året då vi skulle göra vårt första fynd av hasselsnok i stockholmstrakten vilket vi tidigare misslyckats med. En vacker sommarmorgon i början av juni hade vi mödosamt cyklat till Tyresö, passerat LM. Eriksson och att vi sedan längs slingrande grusvägar mot Nyfors slutligen kom fram till Krusboda torp med sina fina då ödlerika ängar. Vid det gamla Krusboda torp bakom dess lilla ladugård lyfte vi på skräp fann jag då jag lyfte på en gråvittrad gammal brädstup ett vackert exemplar av hasselsnok prydligt ihoprullad i en ”bulle”, Conny tog hem den minns jag, jag minns att vi var lyckliga när vi cyklade hem på knöliga grusvägar med påsen dinglande från styret. Grabbar försök inte göra om det här, numera är hasselsnoken strängt fridlyst. Krusboda torp revs i början av sjuttioalet och ersattes av trista grå radhus.

Krusboda torp. the pic is taken 1970. © Leif G. Westrin

Here, behind the barn in the Krusboda torp, we found a fine smooth snake. © Leif G. Westrin.

Den sommaren i början av sextioalet blev avslut för våra små expeditioner, vår barndom var över. Som fotnot kan nämnas att jag hittade min första hasselsnok i mina hemtrakter i Nackareservatet samma dag som människan landade på månen den 20 juli år 1969. Det kom många nya intressen in i våra liv men vårt intresse för att vara ute i naturen försvann inte. Tiderna blev andra och vi kom till insikt att naturens ”ymnighetshorn” inte längre var fritt att ösa ur som då på det ljuva femtioalets övergång till sextioal. Att idag fånga och ta hem djur i naturen kan betyda döden för en redan tynande population i motsats till då innan människans aktiviteter på den här planeten drivit in allt levande i en nedåtgående dödsspiral.

Idag är alla Sveriges grod och kräldjur fridlysta och man får som inte längre ens lyfta upp en orm utan tillstånd från berörda myndigheter. Det är naturligtvis bra att våra groddjur och reptiler nu sedan många år fått sin nödvändiga fridlysning men det fick hasselsnoken och sandödlan plus några groddjur först på 70-talet. Övriga arter som snok och huggorm fick sitt skydd långt senare.

The barn, Krusboda torp, early seventies. ©Leif G. Westrin.

Here, behind the barn in the Krusboda torp, we found a smooth snake. © Leif G. Westrin.

A Smooth Snake. Nackareservatet. ©Leif G. Westrin.

My new outlook in Kärrtorp. The picture was taken early sixties. © Leif G. Westrin.

*It was a big female Adder like this one that bit me hard.
©Leif G. Westrin.*

Ulvsjön. ©Leif G. Westrin.

En skandal är det däremot trots fridlysningen är att man fortfarande fritt saklöst får slå ihjäl alla huggormar om de kommer in på den ”fiina” villatomten trots att de är skyddade i lag. I skrivande stund (mars 2012) pågår ett intressant rättsfall på Gotland om denna sakfråga. En kändis från svensk television dödade brutalt en liten brun orm förra sommaren som dristat sig att ta sig in på hans tomt och där det lilla livet bara råkade ”stööra” kändisens märkvärdiga sommarnjutningsplaner. Kändisen avrättade den lilla blanka ormen genom att kallt medelst en spade brutalt klyva det stackars kräket på mitten ”för att skydda familjen”

-Otrooligt ”modigt” av hjälten, men hans misstag var att han slog ihjäl en *strängt rödlistad hasselsnok*. Kändisen utnyttjade kallt bara en sjuk lagstiftning och har anlitat en kändisadvokat för att komma undan med dådet. Läsare; -Kräv att det sjuka undantaget i fridlysningslagstiftningen här i Sverige där en villaägare fritt får slå ihjäl huggormar trots fridlysning när de dristar sig att komma in på deras tomter och störa deras ”fiina” privilegierade trivselaktiviteter försvinner in i historiens mörker!

En tragisk utveckling är att en liten grabb i sin upptäckariver inte längre får äga lyckan av att lyfta upp en vanlig snok en vårdag och titta på den utan att kollidera med lagen. En småsak kanske den förnuftige säger men ta er i akt om ni tänker lyfta upp en orm, det kan finnas en ”vän av ordning” i er nära bekantskap, kanske till och med er ”bäste vän” utan att ni anar det som anger dig för förseelsen. Tyvärr ser världen ut sådan numera, bara att beklaga.

A newly shedded male Adder. Nackareservatet.
©Leif G. Westrin.

View from Ulvsjöberget. © Leif G. Westrin.

Avunden har tyvärr tillåtits få en alldeles för stor plats här i landet plus en klumpig lagstiftning och det har nog med stor sannolikhet släckt många spirande forskarännens upptäckarlust. Att en liten grabb/tjej dristar sig till att lyfta på sin första snok en gnistrande solig vårdag och får uppleva den fina ”parfymdoften” tror jag dock inte skadar någon. Kanske växer grabben/tjejen med lite tur upp och blir en känd forskare som kan slåss för det vildas fortsatta existens, sådana insatser kommer att behövas mer och mer i framtiden.

Jag kan exempelvis här omnämna att under flera mycket intressanta och givande år i slutet av nittiotalet och i början av tvåtusetalet inventerade jag och Mikael Norström sandödlor mm i Södermanland för Södermanlands Länsstyrelses räkning, vi fann då många nya lokaler för sandödlor och även andra hotade arter. Vi inventerade även grod och kräldjursfaunan i Stockholms Kommun, vi hade naturligtvis hanteringstillstånd vilket betydligt förenklade arbetet med att identifiera och dokumentera våra fynd av främst sandödlor men även de andra arterna av vår nordiska grod och reptilfauna. Det är bra att data finns på var det finns hotade djur så att det inte byggs hur som helst och djur trängs undan för städernas expansion.

Den digitala fotorevolutionen har äntligen gett oss en billig fototeknik man bara kunde drömma om för bara ett tiotal år sedan, den digitala bilden slår den gamla analoga bilden med hästlängder i briljans och skärpa. De giriga filmtillverkarna fick till slut ge upp för den digitala revolutionen, inget jag sörjer. Äntligen har de privilegierades (de på den tiden ”fina” människorna) monopol att ta bra bilder brutits och nu kan vi ”vanliga” människor ta hur många bilder med bättre skärpa än de gamla diabilderna vi vill med våra ka-

meror och till och med mobiltelefoner utan att totalt ruineras. Det är många fina bilder som aldrig blev tagna av oss då man ville spara filmen tills ”motivet” skulle dyka upp, men de tiderna är definitivt över! Ut och upplev naturen med kamera rekommenderar jag alla moderna ”forskningsluffare” och ni har minnen för livet. Jag säger som min kära mor en gång sade; *Ut i friska luften och lek!*

En bra kamera att ”fånga” djur med är ett fullt godtagbart alternativ istället för att fånga och ta hem de vilda djuren i påsar idag när vi ser naturen falla runt oss. För de som exempelvis vill ha en exotisk orm i sitt terrarium hemma finns det numera duktiga uppfödare som kan hjälpa till med den saken. Vi kan bara hoppas att naturen en gång återfår den rika mångfald den då hade under min barndom, jag är evigt tacksam för att jag fick uppleva en barndom att leka ”forskningsluffare” i Rolf Blombergs anda. Det är en tid som aldrig kommer tillbaka.

Summary: The first adventures

The author describes his childhood adventures in his neighbourhood of Gamla Enskede, a southern suburb of Stockholm in a humorous, burlesque manner. He describes vividly how he and his childhood friend Conny search for frogs and snakes in the environs around Stockholm at the time. The author describes some aspects of an adder bite sustained. Explorations of nature reserves in the fifties and early sixties by means of bicycle are detailed.

Note: To our foreign readership, we would like to bring to Your attention that published articles may be translated into Your native language by means of Google Translate, which works fairly well. For optimum performance, we advice use of the Swedish-English function. Welcome warmly welcome all of you foreign readers!

Jag vill tillägna denna artikel till min framlidna mamma Mary Westrin som trots sin rädsla för ormar under hela sitt liv stödde mitt udda intresse och lät mig fritt utveckla det. Jag glömmet dig aldrig.

Litteratur:

En bok om ormar, Hecht/Enderlein (1959) Gleerups förlag. Lund.

Ormar i fantasi och verklighet, Otto Cyrén (1934) Natur och kultur. Stockholm.

Slut.

© Reptilia, tidskrift för Svenska Herpetologiska Sällskapet

BERUS

In Berus Veritas